

SMJERNICE ZA ALTERNATIVNU SKRB O DJECI

Okvir Ujedinjenih naroda

SOS DJEČJE
SELO
HRVATSKA

Crossing borders in service and
support of children and families

SOS DJEČJA SELA

SOS Dječje selo je nevladina laička organizacija za pomoć djeci, koja djeci bez roditeljske skrbi ili djeci izloženoj riziku od gubitka takve skrbi pruža izravne usluge skrbi, izobrazbe i zdravstvene zaštite. Organizacija također osposobljava pružatelje skrbi, njihove obitelji i lokalne zajednice djece za pružanje odgovarajuće skrbi.

SOS Dječje selo zagovara prava djece bez roditeljske skrbi i djece izložene riziku od gubitka takve skrbi. Djeluje od 1949. godine, a sve svoje aktivnosti u 132 zemlje svijeta poduzima u duhu Konvencije UN-a o pravima djeteta.

www.sos-childrensvillages.org

INTERNATIONAL SOCIAL SERVICE (ISS)

International Social Service¹ (ISS) pomaže pojedincima, djeci i obiteljima koje se susreću sa socijalnim problemima u koje su uključene dvije ili više zemalja kao posljedica preseljenja ili raseljavanja u inozemstvo. ISS je međunarodna neprofitna organizacija osnovana 1924. godine koja djeluje u 140 zemalja i na različite načine pomaže više od 50 000 ljudi diljem svijeta.

ISS se specijalizirao za problematiku posvajanja te, općenitije gledano, za prevenciju napuštanja djece, smještaj u sustav skrbi, podršku biološkim obiteljima, uvažavanje mišljenja djece u udomiteljskom smještaju i institucionalnoj skrbi. www.iss-ssi.org

1 Međunarodna socijalna služba.

SADRŽAJ

4 PREDGOVOR

5 UVOD

SMJERNICE ZA ALTERNATIVNU SKRB O DJECI

6 I. SVRHA

6 II. OPĆA NAČELA I PERSPEKTIVE

Dijete i obitelj

Alternativna skrb

Mjere za poticanje primjene smjernica

10 III. PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA

11 IV. PREVENCIJA POTREBE ZA ALTERNATIVNOM SKRBI

Promicanje roditeljske skrbi

- Prevenција izdvajanja iz obitelji

Promicanje obiteljske reintegracije

15 V. OKVIR ZA PRUŽANJE SKRBI

16 VI. ODREĐIVANJE NAJPRIKLADNIJEG OBLIKA SKRBI

18 VII. PRUŽANJE ALTERNATIVNE SKRBI

Politike

- Neformalna skrb

- Opći uvjeti koji se odnose na sve oblike smještaja u sustavu formalne alternativne skrbi

Pravna odgovornost za dijete

- Agencije i ustanove odgovorne za pružanje formalne skrbi

- Udomiteljska skrb

Institucionalna skrb

Nadzor i praćenje

Podrška nakon napuštanja skrbi

26 VIII. PRUŽANJE SKRBI DJECI IZVAN NJIHOVE DRŽAVE PREBIVALIŠTA

Upućivanje djeteta na skrb u inozemstvo

Pružanje skrbi djetetu koje je već u inozemstvu

28 IX. SKRB U IZVANREDNIM SITUACIJAMA

Primjena smjernica

Prevenција odvajanja

Oblici skrbi

Pronalaženje članova obitelji i reintegracija obitelji

31 KORISNI LINKOVI

PREDGOVOR

Diljem svijeta se milijuni djece koja nemaju roditeljsku skrb ili su izložena gubitku takve skrbi u svakodnevnom životu susreću s velikim izazovima koji često ostavljaju dugoročne posljedice i u njihovoj odrasloj dobi.

Tijekom rada na praćenju provedbe Konvencije UN-a o pravima djeteta, UN-ov Odbor za prava djeteta uočio je da mnogi takvi izazovi koji pogađaju djecu i obitelji nisu bili adekvatno shvaćeni, zbog čega se nisu uzeli u obzir ni u stvaranju politike, a ni u praksi.

To prepoznavanje raskoraka između prava djece i stvarne provedbe na terenu potaknulo je Odbor da svoj Dan opće rasprave 2005. godine posveti temi djece bez roditeljske skrbi. Rasprava je urodila važnom preporukom Odbora koji je uputio poziv međunarodnoj zajednici država, agencijama Ujedinjenih naroda, nevladinim organizacijama, stručnjacima, akademikima i stručnim organizacijama da zajedničkim snagama izrade niz međunarodnih standarda koji bi državama i drugim nositeljima dužnosti mogli pružiti stručnu pomoć pri provedbi Konvencije o pravima djeteta.

Odbor stoga najtoplije pozdravlja iznimno važnu odluku Opće skupštine Ujedinjenih naroda da prihvati Smjernice za alternativnu skrb o djeci na 20. obljetnicu Konvencije o pravima djeteta, obilježenu 20. studenog 2009. Smjernice su neposredan rezultat poziva koji je Odbor uputio 2005. godine te petogodišnjeg rada koji je uključivao opsežne konzultacije i pregovore.

Zahvaljujem vladi Brazila koja je preuzela inicijativu okupljanjem Skupine prijatelja i neumorno radila na prihvaćanju Smjernica za alternativnu skrb o djeci. Naravno, svi ti napori ne bi bili mogući bez bezuvjetne podrške nevladinih organizacija i ostalih relevantnih partnera, među kojima se posebno ističe Radna skupina za djecu bez roditeljske skrbi (Working Group on Children without Parental Care), nevladina organizacija iz Ženeve.

Iznimno mi je drago što mogu izraziti iskrenu nadu UN-ova Odbora za prava djeteta da će Smjernice za alternativnu skrb o djeci pružiti neprocjenjivu pomoć u provedbi Konvencije o pravima djeteta, a objavljivanje ovog dokumenta pozdravljam kao prvi korak u provođenju riječi Smjernica u djelo.

Prof. Yanghee Lee

Predsjednica UN-ova Odbora za prava djeteta

Seoul, Korea

20. studenoga 2009.

UVOD

Na dan 20. studenog 2009. Opća skupština Ujedinjenih naroda obilježila je 20. obljetnicu Konvencije UN-a o pravima djeteta službenim prihvaćanjem Smjernica za alternativnu skrb o djeci. U ime organizacija SOS Kinderdorf International i International Social Service, s velikim oduševljenjem pozdravljamo donošenje tog novoga međunarodnog okvira djelovanja. On ima potencijal unaprijediti prava djece i poboljšati živote milijuna djece, njihovih obitelji i zajednica diljem svijeta. U cilju popularizacije Smjernica i pružanja podrške njihovoj provedbi, ova publikacija sadržava službeni tekst Smjernica za alternativnu skrb o djeci (Opća skupština, A/RES/64/142) te donosi pitanja za promišljanje ključnih sadržaja u Smjernicama.

POZADINA

Smjernice za alternativnu skrb o djeci nastale su nakon što je Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta tijekom svog Dana opće rasprave 2005. godine uočio važne nedostatke u provedbi Konvencije UN-a o pravima djeteta za milijune djece diljem svijeta kojima je roditeljska skrb uskraćena ili koja su izložena riziku gubitka roditeljske skrbi. U nastojanju da se ti nedostaci uklone, međunarodnoj zajednici upućen je poziv da zajedničkim snagama izradi međunarodne smjernice za alternativnu skrb o djeci. Smjernice za alternativnu skrb o djeci rezultat su petogodišnjih diskusija i pregovora između UN-ova Odbora za prava djeteta, vlada predvođenih brazilskom vladom, UNICEF-a, stručnjaka i akademika, predstavnika nevladinih organizacija i, što je najvažnije, mladih ljudi s iskustvom boravka u sustavu skrbi izvan vlastite obitelji.

KLJUČNA NAČELA

Smjernice za alternativnu skrb o djeci opisuju potrebu za relevantnom politikom i praksom s obzirom na dva temeljna načela: nužnost i prikladnost. Temeljni smisao nužnosti je želja da djeci pomognemo ostati u okruženju vlastite obitelji. Na izdvajanje bilo kojega djeteta iz njegove obitelji treba gledati kao na krajnju mjeru, a prije donošenja takve odluke treba provesti rigoroznu procjenu uz sudjelovanje svih relevantnih strana. Što se tiče prikladnosti, Smjernice za alternativnu skrb o djeci definiraju različite oblike prikladne alternativne skrbi. Svako dijete kojemu treba alternativna skrb ima specifične potrebe vezane za, na primjer, kratkoročnost ili dugoročnost skrbi ili zadržavanje braće i sestara na okupu. Odabrani oblik skrbi mora biti prilagođen individualnim potrebama. Prikladnost smještaja mora se redovito procjenjivati kako bi se utvrdilo postoji li i dalje potreba za pružanjem alternativne skrbi te je li moguće ponovno spajanje obitelji.

KAKO SE SLUŽITI OVOM PUBLIKACIJOM

U svakom poglavlju Smjernica za alternativnu skrb o djeci naći ćete pitanja koja se odnose na nacionalnu politiku. Iako pitanja nisu iscrpna, niti su dio službenog teksta, svrha im je potaknuti promišljanje o provedbi ključnih načela tih smjernica na nacionalnoj razini. Smjernice za alternativnu skrb o djeci mogu imati konkretan pozitivan učinak na živote djece, njihovih obitelji i zajednice samo ako se ono što je zapisano, doista i provede. Mi se obvezujemo na provođenje tih riječi u djelo.

*Richard Pichler, glavni tajnik,
SOS Kinderdorf International*

*Jean Ayoub, glavni tajnik,
International Social Service*

SMJERNICE ZA ALTERNATIVNU SKRB O DJECI

I. SVRHA

1 Ove su smjernice namijenjene poticanju provedbe Konvencije o pravima djeteta i relevantnih odredbi ostalih međunarodnih instrumenata koji se odnose na zaštitu i dobrobit djece kojoj je uskraćena roditeljska skrb ili su izložena riziku od gubitka takve skrbi.

2 U kontekstu tih međunarodnih instrumenata, a imajući na umu sve veći broj spoznaja i iskustava u tom području, Smjernice iznose poželjna usmjerenja za politiku i praksu. Smjernice su namijenjene distribuciji u svim sektorima koji se neposredno ili posredno bave problematikom alternativne skrbi, a osobito nastoje:

- (a) podržati napore za ostanak djece u vlastitoj obitelji ili povratak u nju, ili u slučaju da to nije moguće, za pronalaženje drugoga prikladnog i trajnog rješenja, uključujući posvajanje i kafalu po islamskom zakonu;
- (b) osigurati da se tijekom procesa iznalaženja takvih trajnih rješenja ili u slučajevima gdje ona nisu moguća ili nisu u najboljem interesu djeteta, odrede i pruže najprikladniji oblici alternativne skrbi, u uvjetima koji promiču cjelovit i skladan razvoj djeteta;
- (c) potpomagati i poticati vlade na bolju provedbu svojih dužnosti i obveza u tom smislu, uzimajući pritom u obzir gospodarske, socijalne i kulturalne uvjete u svakoj pojedinoj državi; i
- (d) usmjeravati politike, odluke i aktivnosti svih aktera koji se bave problematikom socijalne zaštite i skrbi o djeci u javnomu i privatnom sektoru, uključujući civilno društvo.

II. OPĆA NAČELA I PERSPEKTIVE

A. DIJETE I OBITELJ

3 Imajući na umu da je obitelj temeljna društvena skupina i prirodno okruženje za razvoj, dobrobit i zaštitu djece, napore treba usredotočiti u prvom redu na to da se djetetu omogući ostanak ili povratak na skrb svojim roditeljima ili, kad je to primjereno, drugim bliskim članovima obitelji. Država treba osigurati da obitelji u svojoj ulozi pružatelja skrbi imaju pristup različitim oblicima podrške.

4 Sva djeca i mlade osobe trebaju živjeti u okruženju koje im pruža podršku, zaštitu i skrb te potiče razvoj njihova punog potencijala. Djeca koja dobivaju neadekvatnu ili ne dobivaju nikakvu roditeljsku skrb osobito su izložena riziku da budu zakinuta za takvo blagotvorno okruženje.

5 U situacijama kad djetetova obitelj čak ni uz prikladnu podršku nije u stanju pružiti mu odgovarajuću skrb ili je dijete napustila/odrekla ga se, država je dužna zaštititi prava djeteta i osigurati prikladnu alternativnu skrb, u suradnji s mjerodavnim lokalnim tijelima i ovlaštenim organizacijama civilnog društva ili njihovim posredovanjem. Država je dužna putem svojih nadležnih tijela osigurati nadgledanje sigurnosti, dobrobiti i razvoja svakog djeteta smještenog u sustav alternativne skrbi, kao i provođenje redovitih procjena prikladnosti oblika skrbi koji se pruža.

6 Sve odluke, inicijative i pristupe koji ulaze u područje primjene ovih smjernica treba donositi u skladu s

pojedinačnim slučajem, uz poseban naglasak na osiguravanju zaštite i sigurnosti djeteta, i svi se moraju zasnivati na najboljem interesu i pravima relevantnog djeteta, vodeći se načelom nediskriminacije i imajući na umu rodnu perspektivu. Također trebaju u potpunosti poštovati djetetovo pravo da izrazi svoje mišljenje i da se njegovi stavovi prihvate i poštuju u skladu s njegovim razvojnim sposobnostima i na temelju njegova pristupa svim potrebnim informacijama. Treba poduzeti sve što je potrebno da se konzultacija s djetetom i pružanje informacija djetetu provode na jeziku po izboru djeteta.

7 U primjeni ovih smjernica, procesom određivanja najboljih interesa djeteta, trebaju se utvrditi aktivnosti koje mogu na najbolji način ostvariti potrebe i prava djece kojoj je uskraćena roditeljska skrb ili im prijete gubitak te skrbi, uzimajući pritom u obzir potpuni i osobni razvoj njihovih prava u njihovoj obitelji, socijalnom i kulturalnom okruženju te njihov status kao subjekata prava, ne samo u trenutku donošenja odluke nego i dugoročno. Proces donošenja odluke treba, među ostalim, uzeti u obzir pravo djeteta da ga se sasluša i da se njegovo mišljenje poštuje u skladu s njegovom dobi i stupnjem zrelosti.

8 Države trebaju izraditi i primijeniti sveobuhvatnu politiku skrbi o djeci i zaštite djece u sklopu svoje opće politike socijalnoga i društvenog razvoja, s posebnim naglaskom na poboljšanju postojećih načina pružanja alternativne skrbi u skladu s načelima koja se opisuju u ovim smjernicama.

9 U sklopu napora da se spriječi odvajanje djece od njihovih roditelja, države trebaju nastojati osigurati odgovarajuće mjere koje iskazuju osjetljivost na razlike u kulturama:

- (a) podržati okruženja obiteljske skrbi čiji su kapaciteti ograničeni čimbenicima kao što je invaliditet; zloračlanje droga i alkohola; diskriminacija starosjedilačkih ili manjinskih obitelji kao i onih obitelji koje žive u regijama zahvaćenima oružanim sukobima ili pod okupacijom strane sile;
- (b) pružati prikladnu skrb i zaštitu djeci iz ranjivih skupina, kao što su djeca žrtve zlostavljanja i izrabljivanja; napuštena djeca; djeca koja žive na ulici; djeca rođena izvan braka; djeca bez pratnje ili odvojena od svojih obitelji; raseljena djeca ili djeca izbjeglice; djeca radnika migranata; djeca tražitelja azila ili djeca koja su oboljela ili zaražena HIV-om/AIDS-om ili su izložena HIV-u/AIDS-u i drugim teškim bolestima.

10 Posebno treba ustrajati u suzbijanju svih oblika diskriminacije koji proizlaze iz socijalnog statusa djeteta ili roditelja, uključujući siromaštvo, etničku pripadnost, vjeroispovijest, spol, mentalni i tjelesni invaliditet, zaraženost HIV-om/AIDS-om status ili druge teške bolesti, psihičke ili fizičke, rođenje izvan braka i stigmatiziranost iz socioekonomskih razloga te svih ostalih vrsta socijalnog statusa i okolnosti koje mogu dovesti do odricanja roditeljskih prava, napuštanja djeteta i/ili izdvajanja djeteta iz obitelji.

B. ALTERNATIVNA SKRB

11 Sve odluke koje se odnose na alternativnu skrb trebaju voditi računa o tome da je u načelu poželjno da dijete ostane što je moguće bliže svom uobičajenu prebivalištu, kako bi se olakšao kontakt i potencijalna reintegracija s djetetovom obitelji i kako bi se remećenje djetetova školovanja kao i njegova kulturnog i socijalnog života svelo na najmanju moguću mjeru.

12 Prilikom donošenja odluka o djeci u alternativnoj skrbi, uključujući i djecu u neformalnoj skrbi, treba imati na umu koliko je važno da se djeci osigura stabilan dom te da se ispuni njihova temeljna potreba za sigurnim i trajnim odnosom s osobama koje im pružaju skrb, pri čemu je, općenito uzevši, glavni cilj osigurati trajnost skrbi.

13 Djeci u svakom trenutku mora biti osigurano dostojanstvo i poštovanje i ona moraju uživati učinkovitu zaštitu od zlostavljanja, zanemarivanja i svih oblika izrabljivanja, bilo od strane pružatelja skrbi, vršnjaka ili trećih strana, u bilo kojem okruženju skrbi u kojemu bi se mogli naći.

14 Izdvajanje djeteta iz obitelji treba smatrati krajnjom mjerom koja bi, kad god je to moguće, trebala biti privremena i što je moguće kratkotrajnija. Odluke o izdvajanju trebaju redovito prolaziti procjenu, a djetetov povratak u roditeljsku skrb, nakon što se prvobitni uzroci izdvajanja riješe ili nestanu, treba biti u najboljem interesu djeteta, u skladu s procjenom koja se predviđa u stavku 48. niže u tekstu.

15 Financijsko i materijalno siromaštvo ili uvjeti koji su izravna i specifična posljedica takvog siromaštva, nikad ne smiju biti jedini razlog za izdvajanje djeteta iz obitelji, smještanje djeteta u alternativnu skrb ili sprečavanje njegove reintegracije, nego ih treba prihvatiti kao znak da je obitelji potrebno pružiti odgovarajuću podršku.

NAČELO NUŽNOSTI / KRAJNJE POTREBE

To načelo upućuje na jasnu preventivnu ulogu nacionalne politike i potrebu za resursima koji će osigurati socijalne usluge za pružanje podrške, a kojima se nastoji spriječiti izdvajanje djece iz njihovih obitelji.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

...nedvojbeno utvrđuje da bi izdvajanje djeteta iz obitelji trebao biti postupak koji se provodi iz nužnosti i kao krajnja mjera?

...osigurava da siromaštvo samo po sebi nikada nije primarno opravdanje za lišavanje djece roditeljske skrbi i njihov smještaj u alternativnu skrb?

... osigurava da se, u slučajevima u kojima je ustanovljeno da je dijete izloženo riziku u obitelji, za procjenu sposobnosti te obitelji da skrbi o djetetu primjenjuju sveobuhvatni kriteriji?

... promiče i podržava izradu i provedbu različitih vrsta odgovarajućih usluga za podršku obitelji, koje kao preventivne mjere osiguravaju da djeca mogu primati skrb u okrilju vlastite obitelji?

... jamči da roditelji i djeca u potpunosti sudjeluju u procesu odlučivanja i dobivaju informacije o svojim pravima, osobito o pravu da podnesu žalbu na odluku o izdvajanju djeteta iz obitelji?

... predviđaju rješenja za edukaciju roditelja i druge relevantne oblike podrške namijenjene prvenstveno roditeljima, kao što su, na primjer, adolescentni roditelji, s ciljem prevencije napuštanja djece?

... jamči, u svim slučajevima, da je svaki smještaj djeteta u alternativnu skrb podložan redovitim procjenama kako bi se utvrdilo je li smještaj izvan obitelji i nadalje nužan te postoji li mogućnost za ponovno spajanje obitelji?

16 Posebna pozornost mora se posvetiti promicanju i zaštiti svih ostalih prava koja su osobito važna za situaciju djece bez roditeljske skrbi, uključujući, među ostalim, dostupnost obrazovanja te zdravstvenih i drugih temeljnih usluga, pravo na identitet, slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja, jezik i zaštitu imovinskih prava i prava nasljeđivanja.

17 Braću i sestre s postojećim vezama u načelu ne bi trebalo razdvajati pri smještaju u sustav alternativne skrbi osim u slučajevima u kojima nedvojbeno postoji rizik zlostavljanja ili neki drugi razlog u najboljem djetetovu interesu. U svakom slučaju, treba poduzeti sve mjere da se braći i sestrama omogući održavanje međusobnoga kontakta, osim ako to nije u suprotnosti s njihovim željama ili interesima.

18 Imajući na umu da u većini zemalja o glavnini djece bez roditeljske skrbi neformalno skrbe njihovi rođaci ili druge osobe, države trebaju osmisliti odgovarajuće mjere u skladu s ovim smjericama kojima će se osigurati njihova dobrobit i zaštita u takvim neformalnim oblicima skrbi, uz poštivanje kulturalnih, ekonomskih, rodni i vjerskih razlika i praksi koje nisu u suprotnosti s pravima i najboljim interesima djeteta.

19 Nijedno dijete ni u jednom trenutku ne smije biti lišeno podrške i zaštite zakonskog skrbnika ili druge ovlaštene odgovorne odrasle osobe ili mjerodavnoga javnog tijela.

20 Pružanje alternativne skrbi nikada se ne smije poduzimati prvenstveno u svrhu ostvarenja političkih, vjerskih ili ekonomskih ciljeva pružatelja skrbi.

21 Primjenu institucionalne skrbi treba ograničiti na slučajeve u kojima je takvo okruženje osobito prikladno, neophodno i konstruktivno za pojedino dijete te u njegovu/njezinu najboljem interesu.

22 Prema mišljenju većine stručnjaka, alternativnu skrb djeci treba pružati u okruženjima obiteljskog tipa, osobito kad su u pitanju djeca mlađa od 3 godine. Iznimke se mogu opravdati u slučajevima kad se želi spriječiti razdvajanje braće i sestara te u slučajevima hitnog smještaja ili sasvim kratkoročnog smještaja koji je utvrđen unaprijed, a nakon kojega slijedi planirana reintegracija obitelji ili drugo dugoročno rješenje o skrbi.

23 Prihvaćajući činjenicu da se institucionalni oblici skrbi i skrb obiteljskog tipa međusobno nadopunjuju u ispunjavanju potreba djece, tamo gdje su velike ustanove skrbi (institucije) još u funkciji, potrebno je u sklopu opće strategije deinstitucionalizacije razviti alternative s precizno utvrđenom svrhom i ciljevima koji će omogućiti njihovo postupno zatvaranje. U tu svrhu države trebaju uvesti standarde skrbi kojima se osiguravaju kvaliteta i uvjeti pogodni za razvoj djeteta, kao što su individualizirani oblici skrbi i skrb u malim grupama, te postojeće ustanove evaluirati prema tim standardima. Odluke vezane za osnivanje ili dozvolu osnivanja novih ustanova skrbi, bilo javnih ili privatnih, ne smiju izgubiti iz vida taj cilj i strategiju deinstitucionalizacije.

Mjere za poticanje primjene Smjernica

24 Države u najvećoj mjeri koju im dopuštaju njihovi resursi i, gdje je to primjereno, okvir razvoja suradnje, trebaju rasporediti ljudske i financijske resurse kojima će osigurati optimalnu i postupnu provedbu ovih smjernica na svom cjelokupnom teritoriju i u odgovarajućem roku. Države trebaju omogućiti aktivnu suradnju među svim relevantnim tijelima i integraciju problematike skrbi o djeci i obitelji u rad svih ministarstava kojih se ta problematika izravno ili neizravno dotiče.

25 Države su dužne utvrditi postoji li bilo kakva potreba za međunarodnom suradnjom pri provedbi ovih smjernica te zatražiti odgovarajuću podršku. Sve takve molbe treba pažljivo razmotriti i pozitivno odgovoriti na njih kad god je to moguće i primjereno. Poboljšana provedba ovih smjernica treba biti uvrštena u programe razvoja suradnje. Prilikom pružanja pomoći određenoj državi, strana tijela trebaju se suzdržati od poduzimanja inicijativa koje nisu u skladu sa Smjernicama.

26 Ništa u ovim smjernicama ne treba se tumačiti kao poticanje ili pristajanje na niže standarde od onih koji već postoje u relevantnim državama, uključujući njihove zakonske propise. Jednako tako, nadležna tijela, stručne organizacije i ostali pozivaju se da izrade nacionalne ili stručne smjernice koje se nadovezuju na slovo i duh ovih smjernica.

NAČELO PRIKLADNOSTI

U slučajevima u kojima se alternativna skrb smatra nužnim rješenjem u najboljem interesu djeteta, Smjernice također nastoje osigurati da je odabir smještaja i razdoblje koje dijete provodi u sustavu skrbi u svakom slučaju prikladno te da promiče stabilnost i trajnost.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... osigurava raspoloživost odgovarajućih oblika alternativne skrbi koji su prikladni za individualne potrebe djece kojoj trebaju skrb i zaštita?

... uključuje jasan nacionalni plan deinstitucionalizacije sustava skrbi izvan vlastite obitelji te razvoj obiteljskih i drugih prikladnih oblika alternativne skrbi?

... obvezuje sve pružatelje skrbi da provedu odgovarajuće sigurnosne provjere kako bi se osiguralo da su osobe koje će potencijalno skrbiti o djeci prikladne za taj posao?

... uključuje potrebu da se kao ključni kriterij u procjeni prikladnosti smještaja u obzir uzme poželjnost nerazdvajanja braće i sestara u alternativnim oblicima skrbi?

... obvezuje sve pružatelje skrbi i osobe koje skrbe o djeci da osiguraju potpunu suradnju obitelji i djece u planiranju, procjeni i ostalim procesima odlučivanja o smještaju u neki oblik alternativne skrbi?

... utvrđuje okvir zasnovan na pravima koji osiguravaju prava djeteta pristupa na holistički način, uzimajući istodobno u obzir ne samo skrb i zaštitu nego i, na primjer, školovanje, zdravlje, identitet, vjeroispovijesti ili privatnost?

III. PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA

27 Ove se smjernice odnose na prikladnu primjenu i uvjete alternativne formalne skrbi o svim osobama mlađim od 18 godina, osim tamo gdje zakon određuje ranije stjecanje punoljetnosti. Smjernice se na okruženja neformalne skrbi odnose samo tamo gdje je to posebno istaknuto, poštujući važnost uloge proširene obitelji i lokalne zajednice kao i obveze država prema svojoj djeci o kojoj ne skrbe njihovi roditelji ili zakonski i uobičajeni pružatelji skrbi, kako je propisano u Konvenciji o pravima djeteta.

28 Načela iznesena u ovim smjernicama odnose se, tamo gdje je to primjereno, i na mlade osobe koje već borave u sustavu alternativne skrbi i kojima treba kontinuirana skrb ili podrška za prijelazno razdoblje nakon stjecanja punoljetnosti u skladu s odgovarajućim zakonom.

29 Za potrebe ovih smjernica, a uz izuzetke koji se navode u stavku 30. niže u tekstu, primjenjuju se sljedeće definicije:

(a) Djeca bez roditeljske skrbi: sva djeca o kojoj noću ne skrbi barem jedan roditelj, bez obzira na razlog ili okolnosti. Za djecu bez roditeljske skrbi koja su se našla izvan zemlje uobičajenog prebivališta ili su žrtve izvanrednih situacija može se reći da su:

- (i) “bez pratnje” ako nisu na skrbi drugog srodnika ili odrasle osobe koja je po zakonu ili običajima dužna skrbiti o njima; ili
- (ii) “odvojena” ako su se odvojila od prije spomenutoga zakonskog ili uobičajenoga primarnog pružatelja skrbi, ali možda ipak imaju pratnju drugog srodnika.

(b) Alternativna skrb može imati sljedeće oblike:

- (i) Neformalna skrb: svaki privatni oblik skrbi koji se pruža u obiteljskom okruženju u kojemu o djetetu kontinuirano ili na neodređeno vrijeme skrbe rođaci ili prijatelji (neformalna srodnička skrb) ili drugi pojedinci, na inicijativu djeteta, njegovih roditelja ili druge osobe, pri čemu taj oblik skrbi nije odredilo tijelo upravne ili sudske vlasti ili drugo ovlašteno tijelo;
- (ii) Formalna skrb: sva skrb koja se pruža u obiteljskom okruženju koju je odredilo tijelo

upravne ili sudske vlasti (nadležno sudsko tijelo), i sva skrb koja se pruža u institucionalnom okruženju, uključujući privatne ustanove, neovisno o tome je li to rezultat upravnih ili sudskih mjera.

(c) S obzirom na okruženje u kojemu se pruža, alternativna skrb može biti:

(i) Srodnička skrb: skrb obiteljskog tipa u djetetovoj proširenoj obitelji ili s bliskim prijateljima obitelji koje dijete poznaje, a koja može po svojoj prirodi biti formalna ili neformalna;

(ii) Udomiteljska skrb: situacije u kojima nadležno tijelo djecu u svrhu osiguravanja alternativne skrbi smješta u kućanstvo obitelji koja nije djetetova vlastita obitelj, a koja je prošla proces selekcije, kvalifikacije, ovlaštenja i nadzora za pružanje takve skrbi;

(iii) Drugi oblici smještaja u obiteljsku skrb ili okruženje obiteljskog tipa;

(iv) Institucionalna skrb: skrb koja se pruža u svakom neobiteljskom grupnom okruženju, kao što su sigurna mjesta za pružanje hitne skrbi, tranzitni centri u izvanrednim situacijama te sve ostale ustanove skrbi za pružanje kratkoročne i dugoročne skrbi, uključujući dječje domove;

(v) Nadzirano samostalno stanovanje djece.

(d) S obzirom na odgovornost za pružanje alternativne skrbi:

(i) agencije su javna ili privatna tijela i službe koje organiziraju alternativnu skrb o djeci;

(ii) institucije su pojedinačne javne ili privatne ustanove koje pružaju institucionalnu skrb o djeci.

30 Alternativna skrb kakva se predviđa ovim smjernicama ne obuhvaća, međutim:

(a) osobe mlađe od 18 godina lišene slobode odlukom tijela sudske ili upravne vlasti zbog sumnje, optužbe ili dokaza da su prekršile zakon, a čiji se položaj rješava Standardnim minimalnim pravilima UN-a za provođenje sudskih postupaka prema maloljetnicima i Pravilima UN-a za zaštitu maloljetnika lišenih slobode;

(b) skrb posvojitelja od trenutka kad je relevantno dijete smješteno na njihovu skrb temeljem pravomoćne odluke o posvojenju, a od kojeg se trenutka za potrebe ovih smjernica smatra da dijete ima roditeljsku skrb. Smjernice, međutim, vrijede u razdoblju koje prethodi

posvajanju ili tijekom probnog smještaja djeteta kod potencijalnih posvojitelja, u onoj mjeri u kojoj su kompatibilne s uvjetima koji uređuju takav smještaj prema odredbama drugih relevantnih međunarodnih dokumenata;

- (c) neformalne oblike skrbi u kojima dijete dobrovoljno ostaje s rođacima ili prijateljima u svrhu razonode i iz razloga koji nisu povezani s općom nesposobnošću ili nesprennošću roditelja da pruže odgovarajuću skrb.

31 Nadležne vlasti i druga zainteresirana tijela također se pozivaju na primjenu ovih smjernica, koliko je to moguće, u internatima, bolnicama, centrima za djecu s psihičkim i fizičkim invaliditetom ili drugim posebnim potrebama, kampovima, radnim mjestima ili drugim mjestima koja mogu biti odgovorna za skrb o djeci.

IV. PREVENCIJA POTREBE ZA ALTERNATIVNOM SKRBI

A. PROMICANJE RODITELJSKE SKRBI

32 Države trebaju provoditi politike koje osiguravaju podršku obiteljima pri ispunjavanju njihovih odgovornosti prema djetetu te promicati pravo djeteta da gradi odnos s oba roditelja. Te politike trebaju se baviti glavnim uzrocima napuštanja djece, odricanja roditeljskih prava i izdvajanja djeteta iz obitelji osiguravajući, među ostalim, pravo na upis u knjigu rođenih, dostupnost adekvatnih stambenih rješenja i temeljnih usluga zdravstvene zaštite, školovanja i socijalne skrbi, te promičući mjere za suzbijanje siromaštva, diskriminacije, marginalizacije, stigmatizacije, nasilja, zlostavljanja djeteta i seksualnog zlostavljanja, kao i zlorabljenja opojnih sredstava.

33 Države trebaju izraditi i provoditi dosljedne i međusobno osnažujuće politike usmjerene na obitelj, namijenjene promicanju i jačanju sposobnosti roditelja da skrbe o svojoj djeci.

PROMICANJE RODITELJSKE SKRBI

Naglašavanjem preventivne uloge socijalnog rada, Smjernice iskazuju potrebu da se ugrožene obitelji podrže i osnaže stjecanjem sposobnosti nužnih za samostalnu skrb o djeci.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... osigurava sustavno prikupljanje relevantnih podataka o faktorima koji uzrokuju ugroženost obitelji i primjenu tih relevantnih podataka pri pružanju usluga podrške obiteljima?

... predviđa prikladne intervencije za podršku i jačanje obitelji kako bi se spriječilo izdvajanje djece i dosljedno osigurava resurse za te intervencije, kao i njihovu ciljanost i provedbu?

... jamči postojanje i provedbu politika vezanih za obitelj poradi jačanja obiteljskih okruženja bez diskriminacije na osnovi, na primjer, bračnog statusa, rođenja izvan braka, siromaštva ili etničke pripadnosti?

... prepoznaje i promiče zajedničke odgovornosti majki i očeva te osigurava da se oba roditelja podjednako osnažuju relevantnim stavovima, vještinama, sposobnostima i alatima koji će im omogućiti da svom djetetu pruže brižno okruženje?

... osigurava koordinirano pružanje usluga i različite oblike relevantnih usluga kako bi se osiguralo poduzimanje odgovarajućih, po mjeri izrađenih aktivnosti za pomoć ugroženim obiteljima?

34 Države trebaju provoditi djelotvorne mjere za prevenciju napuštanja djece, odricanja roditeljskih prava te izdvajanja djece iz obitelji. Socijalne politike i programi trebaju, među ostalim, osnažiti obitelji stavovima, vještinama, sposobnostima i alatima koji će im omogućiti da osiguraju adekvatnu zaštitu, skrb i razvoj svoje djece. Komplementarni kapaciteti države i civilnog društva, uključujući nevladine organizacije te organizacije iz lokalne zajednice, vjerske vođe i lokalne medije, također se trebaju upotrijebiti u tu svrhu. Te mjere socijalne zaštite trebaju uključiti:

- (a) usluge za jačanje obitelji, kao što su tečajevi i radionice za razvoj roditeljskih vještina, promicanje pozitivnih odnosa između roditelja i djece, vještine rješavanja sukoba, mogućnosti zaposlenja, ostvarivanje prihoda i, gdje je potrebno, socijalna pomoć;
- (b) socijalne usluge za pružanje podrške, kao što su vrtići (dnevni smještaj), usluge za posredovanje i mirenje, liječenje ovisnosti, financijska pomoć i usluge za roditelje djece s invaliditetom. Takve usluge, po mogućnosti integrirane i neinvazivne prirode, trebale bi biti neposredno dostupne u lokalnoj zajednici i aktivno uključivati sudjelovanje obitelji kao partnera, udružujući svoje resurse s resursima lokalne zajednice i pružatelja skrbi;

- (c) politike za mlade namijenjene osnaživanju mladih za pozitivno suočavanje s izazovima svakodnevnog života, uključujući njihovu odluku da napuste roditeljski dom, te pripremanju budućih roditelja da donose utemeljene odluke vezane za svoje seksualno i reproduktivno zdravlje te da u tom smislu odgovorno postupaju.

35 Za pružanje podrške obitelji treba primijeniti različite komplementarne metode i tehnike koje će se izmjenjivati tijekom procesa pružanja podrške, kao što su kućni posjeti, grupni sastanci s drugim obiteljima, sastanci o konkretnim problemima i osiguravanje izvršenja obveza relevantne obitelji. Trebaju biti usmjerene i na olakšavanje međuobiteljskih odnosa i na poticanje integracije obitelji u njezinu lokalnu zajednicu.

36 Sukladno lokalnim zakonima, posebnu pozornost treba usmjeriti pružanju i promicanju podrške i usluga skrbi za samohrane ili adolescentne roditelje i njihovu djecu, neovisno o tome jesu li rođena u braku ili izvan njega. Države trebaju osigurati da adolescentni roditelji zadrže sva prava koja proizlaze jednako iz njihova roditeljskog statusa kao i iz njihova statusa djece, uključujući dostupnost svih odgovarajućih usluga za njihov vlastiti razvoj, financijsku pomoć na koju kao roditelji imaju pravo, te prava nasljeđivanja. Treba uvesti mjere kojima se osigurava zaštita trudnih adolescentica i jamči njihov nesmetani nastavak školovanja. Također treba uložiti napor da se ublaži stigma vezana za samohrano i adolescentno roditeljstvo.

37 Braća i sestre koji su izgubili roditelje ili skrbnike i odabrali ostati zajedno u svom kućanstvu trebaju imati pristup podršci i uslugama, pod uvjetom da je najstarije dijete voljno i, prema procjeni, sposobno preuzeti ulogu glave obitelji. Države trebaju osigurati da takve obitelji uživaju obveznu zaštitu od svih oblika izrabljivanja i zlostavljanja te da dobivaju superviziju i podršku od strane lokalne zajednice i njezinih nadležnih službi, kao što su socijalni radnici, s osobitim naglaskom na zdravlje djece te na rješavanje njihova stambenog pitanja, školovanja i prava nasljeđivanja, a to se, među ostalim, postiže i imenovanjem zakonskog skrbnika, odgovorne odrasle osobe ili, gdje je to primjereno, javnog tijela koje je zakonski dužno nastupati kao skrbnik, u skladu s odredbama prije navedenog stavka 19. Osobitu pozornost treba usmjeriti tome da glava takve obitelji uza svoja prava kao glava obitelji zadrži i sva prava koja proizlaze iz statusa djeteta, uključujući pristup školovanju i slobodnim aktivnostima.

38 Države trebaju osigurati mogućnosti pružanja dnevne skrbi, uključujući dnevni boravak u školi te privremenu skrb za rasterećenje roditelja, koja bi im omogućila da se lakše nose sa svim svojim odgovornostima prema obitelji, uključujući dodatne odgovornosti koje proizlaze iz skrbi o djeci s posebnim potrebama.

Prevenција izdvajanja iz obitelji

39 U slučajevima kada nadležno tijelo ili agencija imaju opravdanog razloga vjerovati da je dobrobit djeteta ugrožena, pri procjeni situacije djeteta i obitelji, uključujući stvarni i potencijalni kapacitet te obitelji da skrbi o djetetu, treba izraditi i dosljedno primjenjivati odgovarajuće kriterije zasnovane na čvrstim stručnim načelima.

40 Odluke vezane za izdvajanje ili reintegraciju djeteta trebaju se temeljiti na takvoj procjeni, a donose ih odgovarajuće kvalificirani i osposobljeni stručnjaci u ime ili po nalogu nadležnog tijela, uz iscrpno savjetovanje sa svim zainteresiranim stranama i imajući na umu potrebu planiranja djetetove budućnosti.

41 Države se pozivaju da usvoje mjere za ostvarivanje integralne zaštite i prava tijekom trudnoće, rođenja i razdoblja dojenja, kako bi se osigurali uvjeti dostojanstva i ravnopravnosti za odgovarajući tijek trudnoće i skrbi o djetetu. Stoga je budućim majkama i očevima potrebno ponuditi programe podrške, osobito adolescentnim roditeljima koji imaju teškoća u ispunjavanju svojih roditeljskih dužnosti. Takvi programi trebaju osnaživati majke i očeve da dostojanstveno ispunjavaju svoje roditeljske dužnosti te izbjegavati poticanje roditelja da se odreknu djeteta zbog vlastite ugroženosti.

42 U slučajevima napuštanja ili odricanja djeteta, države trebaju osigurati očuvanje djetetove sigurnosti i tajnosti njegovih podataka, poštujući pritom djetetovo pravo na pristup informacijama o njegovu podrijetlu kad je to primjereno i omogućeno zakonima relevantne države.

43 Države trebaju formulirati jasne politike za slučajeve anonimnog napuštanja djeteta, u kojima se definira kako se, u slučaju potrebe, provode postupci pronalaženja članova obitelji, ponovnog spajanja obitelji ili smještanja

PREVENCIJA IZDVAJANJA IZ OBITELJI

Sukladno načelu nužnosti, prevencija izdvajanja iz obitelji usmjerena je na osiguravanje potkrijepljenih i rigoroznih procesa odlučivanja.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... osigurava da se u procesima procjene uzimaju u obzir multidisciplinarnе perspektive, npr. o školovanju, zdravstvenoj zaštiti i ostalim relevantnim područjima?

... nalaže da se tijekom procesa procjene vodi računa o utvrđivanju potrebnih oblika podrške obitelji te da se obitelj uputi u relevantne službe kao alternativa izdvajanju iz obitelji?

... jamči da će procesi procjene utvrditi i nastojati utjecati na glavne uzroke nepotrebnog izdvajanja djece iz obitelji, kao što su diskriminacija, siromaštvo ili invaliditet?

... podržava i potiče podučavanje drugih stručnih grupacija, kao što su učitelji i liječnici, da prepoznaju djecu izloženu riziku i obvezuje ih da djecu upute relevantnim službama i mjerodavnim tijelima?

... osigurava da roditelji iz ranjivih skupina koji žele napustiti djecu imaju pristup savjetodavnoj, financijskoj ili materijalnoj pomoći za skrb o djeci kako bi se spriječilo napuštanje djece?

... predviđa postupke koji pomažu napuštenoj djeci da steknu pristup povjerljivim podacima koji sadržavaju relevantne i prikladne informacije o njihovom podrijetlu?

u proširenu obitelj. Politike također trebaju predvidjeti pravodobno donošenje odluka o djetetovoj pogodnosti za trajni obiteljski smještaj te za žurno organiziranje takva smještaja.

44 U slučajevima kad se roditelj ili zakonski skrbnik obrate javnoj ili privatnoj agenciji ili ustanovi zato što se žele trajno odreći djeteta, država treba obitelji osigurati savjetodavnu i socijalnu podršku kako bi je potaknula i osposobila da se nastavi skrbiti o djetetu. U slučaju neuspjeha, socijalne ili druge službe moraju provesti odgovarajuću stručnu procjenu kako bi se utvrdilo postoje li drugi članovi obitelji koji žele preuzeti trajnu odgovornost za dijete te bi li takvo rješenje bilo u najboljem interesu djeteta. U slučajevima gdje takvo rješenje nije moguće ili nije u najboljem interesu djeteta, treba poduzeti korake da se u prihvatljivu roku nađe trajni smještaj obiteljskog tipa.

45 U slučajevima kad se roditelj ili pružatelj skrbi obrati javnoj ili privatnoj agenciji ili ustanovi zato što želi na kraći ili neodređeni rok dijete smjestiti u sustav skrbi, država treba osigurati savjetodavnu i socijalnu podršku kako bi ih potaknula i osposobila da se nastave skrbiti o djetetu. Dijete treba primiti u sustav alternativne skrbi samo ako su svi takvi naponi iscrpljeni i ako postoje prihvatljivi i opravdani razlozi za upućivanje na skrb.

46 Učiteljima i drugim osobama koje rade s djecom treba osigurati posebnu obuku da nauče prepoznati situacije zlostavljanja, zanemarivanja, izrabljivanja ili rizik od napuštanja kako bi na njih mogle upozoriti nadležna tijela.

47 Sve odluke o izdvajanju djeteta iz obitelji protiv volje njegovih roditelja moraju donositi nadležna tijela, u skladu s postojećim zakonima i postupcima koji su podložni sudskom nadzoru, dok se roditeljima jamči pravo na žalbu i pristup odgovarajućoj pravnoj pomoći.

48 U slučajevima kad je jedini ili glavni pružatelj skrbi djetetu lišen slobode kao rezultat preventivnog zadržavanja ili izrečene kazne, kad god je to moguće i primjereno treba poduzeti nezatvorske mjere zadržavanja i kažnjavanja, uzimajući u obzir najbolje interese djeteta. Države trebaju voditi računa o najboljim interesima djeteta kad odlučuju treba li izdvojiti dijete rođeno u zatvoru i dijete koje živi u zatvoru s roditeljem. Izdvajanje takve djece iz obitelji treba tretirati na isti način kao druge slučajeve u kojima se razmatra mjera izdvajanja. Treba poduzeti sve napore da se djeci koja ostaju u zatvoru sa svojim roditeljem osigura odgovarajuća skrb i zaštita, pri čemu im se jamči status slobodnih pojedinaca koji imaju pristup aktivnostima u lokalnoj zajednici.

B. PROMICANJE OBITELJSKE REINTEGRACIJE

49 U sklopu priprema i pružanja podrške djetetu i obitelji poradi mogućeg povratka djeteta u obitelj, djetetovu situaciju treba procijeniti ovlaštena osoba ili multidisciplinarni tim, u dogovoru s različitim zainteresiranim akterima (dijete, obitelj, alternativni pružatelj skrbi), kako bi se utvrdilo je li reintegracija djeteta u obitelj moguća i u najboljem interesu djeteta te koje mjere to zahtijeva i pod čijim nadzorom.

50 Ciljeve reintegracije te glavne zadatke obitelji i alternativnog pružatelja skrbi u tom pogledu treba zabilježiti u pismenu obliku uza suglasnost svih zainteresiranih strana.

51 Nadležno tijelo treba poticati, podržavati i nadzirati redovite i primjerene kontakte između djeteta i njegove obitelji koji su u svrhu reintegracije.

52 Nakon donošenja relevantne odluke, reintegracija djeteta u njegovu obitelj mora se provoditi kao postupni proces pod supervizijom, praćen dodatnim mjerama podrške koje uzimaju u obzir djetetovu dob, potrebe i razvojne sposobnosti, kao i uzrok izdvajanja iz obitelji.

V. OKVIR ZA PRUŽANJE SKRBI

53 U sklopu ispunjavanja specifičnih psiho-emocionalnih, socijalnih i drugih potreba svakog djeteta bez roditeljske skrbi, države moraju poduzeti sve nužne mjere kako bi osigurale postojanje svih politika te zakonskih i financijskih uvjeta za pružanje odgovarajućih oblika alternativne skrbi, s naglaskom na skrbi obiteljskog tipa koja se pruža u lokalnoj zajednici.

54 Države trebaju osigurati raspoloživost različitih oblika alternativne skrbi koji se podudaraju s općim načelima ovih smjernica, a obuhvaćaju hitnu, kratkoročnu i dugoročnu skrb.

PROMICANJE OBITELJSKE REINTEGRACIJE

U skladu s načelom osiguravanja prikladnog smještaja, za djecu u alternativnoj skrbi mogućnosti reintegracije u njihove obitelji čine ključni dio procesa procjene kvalitete skrbi.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

...jamči i omogućuje obiteljima i djeci ostvarenje njihova prava da podnesu žalbu na odluku o smještaju djeteta u alternativnu skrb, a time i da zatraže reintegraciju prema vlastitim uvjetima?

... osigurava da je smještaj u sustavu skrbi izvan vlastite obitelji odgovarajuće blizu obitelji i zajednici djeteta kako bi se djetetu što manje poremetio život i istodobno omogućilo da održava redoviti kontakt s obitelji kako bi se potpomogao potencijalni povratak u obitelj?

... naglašava poželjnost i potrebu da se vodi računa o povratku djece u njihove obitelji kao o ključnom pitanju u redovitim procjenama smještaja u sustavu skrbi?

... jamči da su djeca i obitelji aktivno uključene u odlučivanje o mogućnosti ponovnog spajanja obitelji i izradu odgovarajućeg plana?

... osigurava da odluka o povratku djeteta u njegovu obitelj vodi do planiranog i postupnog procesa tijekom kojega obitelj dobiva relevantnu podršku?

ODREĐIVANJE PRIKLADNOSTI SMJEŠTAJA

U slučajevima kad je smještaj nužan, pitanje procjene najprikladnijeg oblika skrbi čini sljedeći korak.

© R. Fleischanderl

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... obvezuje pružatelje skrbi da osiguraju provedbu rigoroznih, multidisciplinarnih pristupa odlučivanju koji podrazumijevaju informacijama potkrijepljeno sudjelovanje djece i njihovih obitelji?

... utvrđuje odgovarajući regulatorni okvir kojim se osigurava ovlaštenje, registracija, praćenje i odgovornost pružatelja skrbi?

... obvezuje pružatelje skrbi da od samog početka osiguraju vođenje cjelovite dokumentacije kako bi se, primjera radi, već početnim procesom odlučivanja postavili čvrsti temelji za daljnje planiranje i redovite procjene skrbi?

... propisuje da redovite procjene prikladnosti skrbi vode računa o općim uvjetima skrbi koju dijete dobiva i daljnje potrebe za smještajem te uzima u obzir mišljenje samog djeteta?

... obvezuje pružatelje skrbi da osiguraju smještaj po mjeri djeteta, koji promiče stabilnost i trajnost u planiranju skrbi kroz ponovno spajanje obitelji ili produljeno pružanje alternativne skrbi?

55 Države trebaju osigurati da sva tijela i pojedinci koji se bave pružanjem alternativne skrbi djeci od nadležnih vlasti dobiju odgovarajuće ovlaštenje za svoj rad, uz redovito praćenje i procjenu toga rada od strane nadležnih tijela u skladu s ovim smjernicama. Imajući to na umu, nadležne tijela trebaju izraditi odgovarajuće kriterije za procjenu stručne i etičke prikladnosti pružatelja skrbi te za njihovu akreditaciju, praćenje i superviziju.

56 Što se tiče neformalnih oblika skrbi o djetetu, bilo da je riječ o proširenoj obitelji, prijateljima ili drugim stranama, države tamo gdje je to prikladno trebaju potaknuti takve pružatelje skrbi da o svom radu izvijeste nadležna tijela kako bi oni i dijete mogli primati sve potrebne oblike financijske i druge podrške koji mogu pridonijeti dobrobiti i zaštiti djeteta. U slučajevima u kojima je to moguće i primjereno, države trebaju potaknuti i osposobiti neformalne pružatelje skrbi, uza suglasnost relevantnog djeteta i roditelja, da nakon isteka određenog roka formaliziraju taj oblik skrbi, ako se pokazalo da je takav smještaj dotad bio u najboljem interesu djeteta te da se očekuje da će potrajati i u doglednoj budućnosti.

VI. ODREĐIVANJE NAJPRIKLADNIJEG OBLIKA SKRBI

57 Odluku o obliku alternativne skrbi u najboljem interesu djeteta treba donijeti sudskim, upravnim ili drugim odgovarajućim i prihvaćenim postupkom, uz mehanizme pravne zaštite koji po potrebi uključuju pravno zastupanje djeteta u svim pravnim postupcima. Odluka se treba temeljiti na rigoroznoj procjeni, planiranju i reviziji, strogo određenim strukturama i mehanizmima i, kad god je to moguće, provoditi u skladu s pojedinim slučajem, od strane odgovarajuće kvalificiranih stručnjaka u multidisciplinarnom timu. Proces odlučivanja treba u svim fazama uključivati konzultacije s djetetom u skladu s njegovim razvojnim mogućnostima, kao i s djetetovim roditeljima ili zakonskim skrbnicima. Kako bi se to postiglo, sve zainteresirane strane moraju dobiti potrebne informacije za formiranje svog mišljenja. Države trebaju poduzeti sve moguće korake da osiguraju odgovarajuće resurse i kanale za obuku i priznavanje stručnjaka koji su odgovorni za

određivanje najboljeg oblika skrbi, kako bi omogućili usklađenost s ovim odredbama.

58 Procjenu treba provoditi brzo, temeljito i pažljivo. Procjena treba uzeti u obzir djetetovu neposrednu sigurnost i dobrobit, kao i njegovu dugoročnu skrb i razvoj, te treba obuhvatiti djetetove osobne i razvojne značajke, etničku, kulturalnu, jezičnu i vjersku pripadnost, obitelj i socijalno okruženje, povijest bolesti te sve moguće posebne potrebe.

59 Početni i kontrolni izvještaji trebaju se uporabiti kao ključni alati za planiranje odluka od trenutka njihova prihvaćanja od strane nadležnih vlasti, među ostalim i zato da se izbjegnu nepotrebni zastoji i proturječne odluke.

60 Česte promjene u okruženju u kojemu dijete prima skrb štetne su za razvoj djeteta i njegovu sposobnost izgradnje bliskih odnosa s drugim ljudima, zbog čega ih treba izbjegavati. Kratkoročni smještaj treba služiti tome da se tijekom njegova trajanja iznađe odgovarajuće trajno rješenje. Djetetu treba osigurati trajnost smještaja bez nepotrebnih zastoja ili putem reintegracije u njegovu nuklearnu ili proširenu obitelj ili, ako je to nemoguće, pružanjem alternativnoga stabilnog okruženja obiteljskog tipa ili, u slučajevima na koje se odnosi prije navedeni stavak 21., pružanjem stabilne i odgovarajuće institucionalne skrbi.

61 Planiranje pružanja i trajanja skrbi treba provesti što je moguće prije, u idealnom slučaju prije djetetova ulaska u sustav skrbi, imajući na umu neposredne i dugoročne prednosti i nedostatke svake opcije koja se razmatra, te treba sadržavati kratkoročne i dugoročne prijedloge.

62 Planiranje pružanja i trajanja skrbi treba se temeljiti prvenstveno na prirodi i kvaliteti djetetove povezanosti s vlastitom obitelji; na sposobnosti obitelji da osigura djetetovu dobrobit i skladan razvoj; na djetetovoj potrebi ili želji da se osjeća dijelom obitelji; na poželjnosti djetetova ostanka u njegovoj lokalnoj zajednici i državi; na njegovoj kulturalnoj, jezičnoj i vjerskoj pripadnosti; i na odnosima s braćom i sestrama, s ciljem izbjegavanja njihova razdvajanja.

63 Plan bi, među ostalim, trebao jasno definirati ciljeve smještaja i mjere za njihovo ostvarivanje.

64 Dijete i njegove roditelje ili zakonske skrbnike treba iscrpno informirati o mogućnostima alternativnog smještaja koje im se nude, implikacijama svakoga pojedinog oblika smještaja te njihovim pravima i obvezama u tom smislu.

65 Pripremu, izvršenje i evaluaciju mjere zaštite djeteta treba provesti, koliko je moguće, uz sudjelovanje djetetovih roditelja ili zakonskih skrbnika te potencijalnih udomitelja i pružatelja skrbi, vodeći računa o djetetovim specifičnim potrebama, uvjerenjima i posebnim željama. Na zahtjev djeteta, roditelja ili zakonskih skrbnika, u procesu donošenja odluka mogu se konzultirati i druge važne osobe u životu djeteta, prema nahođenju nadležnog tijela.

66 Države svakom djetetu smještenom u sustav alternativne skrbi od strane nadležnog suda, sudskog vijeća, odnosno upravnog ili drugoga nadležnog tijela, kao i njegovim roditeljima ili drugim osobama s roditeljskim dužnostima, moraju osigurati mogućnost da pred sudom podnesu žalbu na odluku o smještaju, izvijestiti ih o njihovim pravima na žalbu i pritom im pružiti potrebnu pomoć.

67 Države trebaju osigurati pravo svakog djeteta u privremenom smještaju na redovitu – po mogućnosti barem jednom u tri mjeseca – i temeljitu procjenu prikladnosti skrbi i tretmana koji dobiva, osobito vodeći računa o djetetovu

osobnom razvoju i bilo kakvim promjenama u potrebama djeteta, novostima u djetetovu obiteljskom okruženju te o primjerenosti i nužnosti trenutnog smještaja u svjetlu tih činjenica. Procjenu trebaju provoditi ovlaštene osobe odgovarajućih kvalifikacija, uz potpuno sudjelovanje djeteta i svih relevantnih osoba u djetetovu životu.

68 Dijete treba pripremiti na sve promjene smještaja koje mogu proizaći iz procesa planiranja i procjene.

VII. PRUŽANJE ALTERNATIVNE SKRBI

A. POLITIKE

69 Država ili odgovarajuća razina vlasti dužna je osigurati razvoj i provedbu koordiniranih politika koje se odnose na formalnu i neformalnu skrb o svojoj djeci bez roditeljske skrbi. Takve politike trebaju se temeljiti na valjanim informacijama i statističkim podacima. One definiraju proces određivanja osoba koje su odgovorne za dijete, uzimajući u obzir ulogu djetetovih roditelja ili glavnih pružatelja skrbi u zaštiti, skrbi i razvoju djeteta. Pretpostavljenu odgovornost za dijete, ne dokaže li se drugačije, snose djetetovi roditelji ili primarni pružatelji skrbi.

70 Sva državna tijela koja usmjeravaju skrb djece bez roditeljske skrbi ili im pružaju pomoć, trebaju u suradnji s organizacijama civilnog društva usvojiti politike i postupke koji potiču razmjenu informacija i umrežavanje agencija i pojedinaca kako bi se osigurale djelotvorna skrb, pomoć nakon izlaska djeteta iz skrbi te zaštita takve djece. Lokacija i/ili struktura agencije zadužene za praćenje alternativne skrbi trebaju biti takve da omogućе najveću moguću dostupnost osobama koje trebaju usluge agencije.

71 Posebnu pozornost treba usmjeriti kvaliteti alternativne skrbi koja se pruža, jednako u institucijama kao i u smještaju obiteljskog tipa, osobito u pogledu stručnih vještina, selekcije, obuke i supervizije osoba koje neposredno pružaju skrb. Njihova uloga i funkcije moraju biti jasno definirane i objašnjene s obzirom na uloge i funkcije djetetovih roditelja ili zakonskih skrbnika.

72 Sukladno ovim smjernicama, nadležna tijela svake zemlje moraju izraditi dokument kojim se definiraju prava djece u sustavu alternativne skrbi. Treba omogućiti da djeca u sustavu alternativne skrbi u potpunosti razumiju pravila, odredbe i ciljeve okruženja u kojima im se pruža skrb te svoja pripadajuća prava i obveze.

73 Svi oblici pružanja alternativne skrbi trebaju se temeljiti na pismenoj izjavi o ciljevima i svrsi pružatelja skrbi u pružanju usluga te o naravi njihovih obveza prema djetetu, koja odražava standarde iznesene u Konvenciji o pravima djeteta, u ovim smjernicama i postojećim zakonima. Svi pružatelji skrbi trebaju imati odgovarajuće kvalifikacije ili ovlaštenja sukladno zakonskim uvjetima za pružanje usluga alternativne skrbi.

74 Treba uspostaviti regulatorni okvir kako bi se osigurao standardni proces za upućivanje ili prijam djeteta u smještaj alternativne skrbi.

75 Kulturalne i vjerske običaje vezane za pružanje alternativne skrbi, uključujući one koji se odnose na rodne perspektive, treba prihvaćati, poštovati i promicati u onoj mjeri u kojoj se podudaraju s djetetovim pravima i najboljim interesima. Proces kojim se utvrđuje treba li relevantne običaje promicati, mora se provoditi uz sudjelovanje svih zainteresiranih strana, uključujući relevantne kulturne i vjerske vođe, stručnjake i osobe koje skrbe o djeci bez roditeljske skrbi, roditelje i druge relevantne dionike, kao i samu djecu.

1. Neformalna skrb

76 U svrhu osiguravanja odgovarajućih uvjeta skrbi u neformalnim oblicima skrbi koju pružaju pojedinci ili obitelji, države trebaju priznati važnost tog tipa skrbi i poduzeti odgovarajuće mjere da potpomognu njezino pružanje u optimalnim uvjetima, na temelju procjene konkretnih okruženja kojima bi mogla trebati posebna pomoć ili nadzor.

77 Ako je to primjereno, nadležna tijela trebaju poticati neformalne pružatelje skrbi da obavijeste nadležna tijela o skrbi koju pružaju, i istodobno nastojati osigurati njihov pristup svim raspoloživim uslugama i beneficijama

koje bi im mogle pomoći u ispunjavanju njihove dužnosti da djetetu pruže skrb i zaštitu.

78 Država treba priznati stvarnu odgovornost djetetovih neformalnih pružatelja skrbi.

79 Države trebaju osmisliti posebne i odgovarajuće mjere namijenjene zaštiti djece u neformalnu sustavu skrbi od zlostavljanja, zanemarivanja, dječjeg rada i svih ostalih oblika izrabljivanja, s osobitim naglaskom na neformalnoj skrbi koju pružaju osobe koje nisu u krvnom srodstvu s djetetom te srodnici koje dijete prije nije poznavalo ili koji žive daleko od djetetova uobičajenog prebivališta.

2. Opći uvjeti koji se odnose na sve oblike smještaja u sustavu formalne alternativne skrbi

80 Prelazak djeteta u alternativni sustav skrbi treba provesti što je moguće tankočutnije i na način prilagođen djetetu, uza sudjelovanje specijalno izučenog osoblja koje u načelu ne bi trebalo nositi uniformu.

81 Nakon smještaja djeteta u sustav alternativne skrbi, treba poticati i omogućivati kontakte djeteta s njegovom obitelji, kao i s drugim bliskim osobama kao što su prijatelji, susjedi i prijašnji pružatelji skrbi, pritom imajući na umu sigurnost i najbolje interese djeteta. Ako pak nije u kontaktu s članovima svoje obitelji, dijete treba imati pristup informacijama o njihovu statusu.

82 Države trebaju uložiti poseban napor da djeci smještenoj u sustavu alternativne skrbi zbog roditelja koji služe zatvorsku kaznu ili su hospitalizirani na duži rok, osigura mogućnost održavanja kontakta s roditeljima te da u tom smislu djeca dobivaju svu potrebnu savjetodavnu pomoć kao i druge oblike podrške.

83 Osobe koje neposredno skrbe o djetetu trebaju osigurati da djeca dobivaju odgovarajuće količine zdravih i hranjivih namirnica u skladu s lokalnim prehrambenim navikama i relevantnim prehrambenim standardima, kao i u skladu s djetetovim vjerskim pogledima. U slučaju potrebe, također treba osigurati odgovarajuće dodatke prehrani.

84 Osobe koje neposredno skrbe o djeci trebaju paziti na zdravlje djece za koju su odgovorne te u slučaju potrebe

OPĆI UVJETI (I)

Smjernice različito pristupaju formalnoj i neformalnoj skrbi te imaju vrlo različita očekivanja od njih u smislu obveza koje trebaju ispunjavati. Neformalne pružatelje skrbi potiče se da se jave nadležnim tijelima kako bi osigurali pristup raspoloživim oblicima socijalne podrške, dok formalna skrb treba ispuniti određene opće uvjete.

© R. Winkler

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... utvrđuje i prati odgovarajuće standarde za okruženja u kojima se pruža skrb kako bi se osiguralo da fizičko okruženje u potrebnoj mjeri zadovoljava zdravstvene i sigurnosne uvjete, uključujući sanitarne i higijenske standarde koji poštuju djetetovo pravo na privatnost?

... obvezuje formalne pružatelje skrbi da osiguraju kvalificirano osoblje za pružanje skrbi koje je prošlo odgovarajuću obuku o pitanjima kao što su, na primjer, prava djeteta i razvoj djeteta?

... jamči provođenje postupaka koji osiguravaju redoviti kontakt između djeteta, njegovih roditelja, drugih članova obitelji, prijatelja i njihove zajednice?

... predviđa potrebu suprotstavljanja socijalnim stavovima i stigmatizaciji djece s iskustvom smještaja u alternativnoj skrbi i izričito zabranjuje njihovu diskriminaciju kad je riječ o dostupnosti npr. izobrazbe, zdravstvene zaštite i zaposlenja?

... osigurava da pružatelji skrbi i ustanove skrbi na odgovarajući način pomiruju djetetovu potrebu za skrbi i zaštitom s autonomnim razvojem djetetovih sposobnosti?

© Katerina Ilievska

osigurati dostupnost zdravstvene skrbi, savjetodavne pomoći i podrške.

85 Djeca trebaju imati pristup formalnoj, neformalnoj i stručnoj izobrazbi u skladu sa svojim pravima, po mogućnosti u obrazovnim ustanovama u lokalnoj zajednici.

86 Osobe koje neposredno skrbe o djetetu trebaju osigurati poštovanje prava svakog djeteta da se razvija kroz igru i slobodne aktivnosti, uključujući djecu s invaliditetom, djecu oboljelu ili zaraženu HIV-om/AIDS-om ili djecu s drugim posebnim potrebama, te stvarati mogućnosti za takve aktivnosti ne samo u okruženju u kojemu dijete prima skrb nego i izvan njega. Potrebno je poticati i omogućavati kontakte s djecom i drugim članovima lokalne zajednice.

87 Specifične sigurnosne, zdravstvene, prehrambene, razvojne i druge potrebe dojenčadi i male djece, uključujući onu s posebnim potrebama, treba zadovoljavati u svim oblicima smještaja. U to je uključeno i osiguravanje njihove trajne privrženosti osobama koje im neposredno pružaju skrb.

88 Djeci treba dopustiti da zadovolje svoju potrebu za

vjerskim i duhovnim životom, uključujući primanje posjeta od strane kvalificiranog predstavnika njihove vjeroispovijesti, te da slobodno odluče žele li sudjelovati u vjerskim službama, vjerskoj izobrazbi ili savjetodavnoj pomoći. Djetetovu vjersku pripadnost treba poštovati, a nijedno dijete ne smije se ohrabrivati ili nagovarati da tijekom trajanja smještaja promijeni svoju vjeroispovijest ili uvjerenja.

89 Sve odrasle osobe odgovorne za djecu trebaju poštovati i promicati pravo na privatnost, što uključuje i odgovarajuće prostorije za zadovoljavanje higijenskih i sanitarnih potreba koje poštuju rodne razlike i interakciju, te adekvatan, siguran i pristupačan prostor za pohranu osobne imovine.

90 Osobe koje neposredno skrbe o djeci moraju razumjeti važnost svoje uloge u razvoju pozitivnih, sigurnih i brižnih odnosa s djecom te biti u stanju uspostavljati takve odnose.

91 Smještaj u svim okruženjima alternativne skrbi mora zadovoljiti zdravstvene i sigurnosne uvjete.

92 Države moraju putem nadležnih tijela osigurati

da smještaj koji djeca dobivaju u sustavu alternativne skrbi, kao i nadzor koji se u takvu smještaju provodi, omogućuje učinkovitu zaštitu djece od zlostavljanja. Pri određivanju oblika smještaja treba osobitu pozornost usmjeriti dobi, zrelosti i stupnju ranjivosti svakog djeteta. Mjere namijenjene zaštiti djece u sustavu skrbi moraju biti usklađene sa zakonom i ne smiju uključivati ograničenja njihove slobode i ponašanja koja su pretjerana u usporedbi s vršnjacima u njihovoj zajednici.

93 Sva okruženja u kojima se pruža alternativna skrb trebaju osigurati odgovarajuću zaštitu djece od otmice, trgovine ljudima, prodaje i svih ostalih oblika izrabljivanja. U tu svrhu poduzimaju se samo one mjere ograničenja slobode i ponašanja djece koje su striktno nužne za osiguravanje učinkovite zaštite djece od navedenih aktivnosti.

94 Sve osobe koje neposredno skrbe o djeci trebaju poticati i ohrabrivati djecu i mlade da se prije donošenja i provođenja svojih odluka dobro informiraju, imajući pritom na umu prihvatljive rizike i djetetovu dob, kao i djetetove razvojne sposobnosti.

95 Države, agencije i ustanove, škole i ostale službe iz zajednice trebaju poduzimati odgovarajuće mjere da osiguraju da djeca u sustavu alternativne skrbi nisu stigmatizirana tijekom ili nakon završetka smještaja. To treba uključivati napore da se dijete što manje poistovjećuje sa štićenikom u sustavu alternativne skrbi.

96 Sve disciplinske mjere i korekcije ponašanja koje uključuju mučenje, okrutne, neljudske ili degradirajuće postupke, uključujući zatvaranje ili samicu ili bilo koje druge oblike fizičkoga ili psihološkog nasilja koji mogu narušiti fizičko ili mentalno zdravlje djeteta, moraju biti strogo zabranjene sukladno međunarodnom zakonu o ljudskim pravima. Države moraju poduzeti sve nužne mjere da spriječe takve prakse i protiv njih osiguraju zakonske sankcije. Ograničenje kontakta s članovima djetetove obitelji i ostalim osobama koje su djetetu osobito važne nikad se ne smije rabiti kao kazna.

97 Uporaba sile i ograničenja bilo koje vrste dopušta se jedino ako je to striktno potrebno za zaštitu fizičkoga ili psihičkog integriteta djeteta ili drugih osoba, u skladu sa zakonom te na prihvatljiv i primjeren način, uz poštivanje

OPĆI UVJETI (II)

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... zabranjuje i sankcionira sve oblike nasilja protiv djece i obvezuje pružatelje skrbi da osobama koje skrbe o djeci osiguraju relevantnu obuku i programe podizanja svijesti o tom problemu?

... obvezuje pružatelje skrbi da osiguraju usvajanje postupaka za prijavu i poduzimanje mjera u slučajevima nasilja protiv djece u alternativnoj skrbi i osigurava njihovu odgovornost?

... zahtijeva od pružatelja skrbi da osoblju koje skrbi o djeci osiguraju obuku iz tehnika za nenasilno smirivanje sukoba te primjerenu uporabu tjelesnog sputavanja kad je to neophodno?

... naglašava obvezu evidentiranja slučajeva tjelesnog sputavanja te potrebu da pružatelji skrbi poduzimaju odgovarajuće mjere i pomno prate takve slučajeve?

... utvrđuje regulatorni okvir koji osigurava otvoren i nepristran postupak podnošenja žalbi te neovisan nadzor takvog sustava?

... osigurava da pružatelji skrbi pomognu svakom djetetu koje ulaže žalbu, na primjer, imenovanjem "osobe od povjerenja" koja će djetetu pružati podršku tijekom cjelokupnog trajanja postupka?

djetetovih temeljnih prava. Ograničenja putem lijekova i medicinskih sredstava trebaju se temeljiti na terapijskim potrebama i nikad se ne smiju primjenjivati bez evaluacije i recepta specijalista.

98 Djeci u sustavu skrbi treba ponuditi pristup osobi od povjerenja kojoj se mogu povjeriti u uvjetima potpune tajnosti. Tu osobu treba imenovati nadležno tijelo uz pristanak relevantnog djeteta. Dijete treba obavijestiti da zakonski i etički standardi u određenim okolnostima dopuštaju kršenje načela tajnosti.

99 Djeca u sustavu skrbi trebaju imati pristup poznatu, učinkovitu i nepristranu mehanizmu za podnošenje žalbi ili izražavanje bojazni vezanih za njihov tretman ili uvjete u okruženju skrbi. Takvi mehanizmi trebaju uključivati početnu konzultaciju, davanje povratne informacije, provedbu te daljnje konzultacije. Mladi ljudi s iskustvom boravka u sustavu skrbi trebaju biti uključeni u taj proces, a njihova mišljenja trebaju se uvažiti na odgovarajući način. Proces moraju provoditi kompetentne osobe osposobljene za rad s djecom i mladima.

100 U svrhu razvoja djetetova osjećaja za vlastiti identitet treba u suradnji s djetetom voditi mapu osobnih podataka koja sadržava odgovarajuće podatke, slike, osobne predmete i uspomene iz svake faze djetetova života i koja djetetu mora biti dostupna cijeli život.

B. PRAVNA ODGOVORNOST ZA DIJETE

101 U situacijama kad su djetetovi roditelji odsutni ili nesposobni za donošenje svakodnevnih odluka u najboljem interesu djeteta, a dijete je po nalogu ili odobrenju nadležnog upravnog tijela ili organa sudske vlasti smješteno u sustav alternativne skrbi, pravo i pravna odgovornost prenose se s roditelja na imenovanog pojedinca ili nadležno tijelo, koje navedene odluke donosi u dogovoru s djetetom. Države trebaju osigurati postojanje mehanizma za imenovanje takvog pojedinca ili tijela.

102 Navedenu pravnu odgovornost trebaju odrediti nadležna tijela, a nadzor se provodi ili izravno ili putem službeno ovlaštenih tijela, uključujući nevladine organizacije. Odgovornost za postupke relevantnog pojedinca ili tijela treba snositi tijelo koje ih je imenovalo.

103 Osobe koje preuzimaju navedenu pravnu odgovornost moraju biti ugledni pojedinci koji imaju relevantan uvid u problematiku djece, sposobnost da rade izravno s djecom te razumijevanje svih specifičnih i kulturalnih potreba djece koja će im biti povjerena na brigu. Te osobe trebaju proći odgovarajuću obuku i dobiti prikladnu stručnu pomoć. One trebaju biti sposobne donositi samostalne i nepristrane odluke u najboljem interesu djece te promicati i štiti dobrobit svakoga pojedinog djeteta.

104 Uloga i konkretne obveze imenovane osobe ili tijela trebaju:

- (a) osigurati zaštitu prava djeteta, posebice da dijete ima odgovarajuću skrb, smještaj, zdravstvenu zaštitu, mogućnosti razvoja, psihosocijalnu podršku, školovanje i jezičnu podršku;
- (b) osigurati da dijete u slučaju potrebe ima pristup pravnom zastupanju i drugim vrstama zastupanja, konzultirati se s djetetom kako bi tijela koja donose odluke uzela u obzir djetetova stajališta, te savjetovati i informirati dijete o njegovim pravima;
- (c) pridonijeti donošenju stabilnog rješenja u najboljem interesu djeteta;
- (d) uspostaviti vezu između djeteta i različitih organizacija koje mogu pružati usluge djetetu;
- (e) pomoći djetetu u potrazi za članovima obitelji;
- (f) osigurati da se u slučaju repatrijacije ili ponovnog spajanja obitelji postupak provede u najboljem interesu djeteta;
- (g) kad je primjereno, pomoći djetetu da ostane u vezi sa svojom obitelji.

1. Agencije i ustanove odgovorne za pružanje formalne skrbi

105 Zakonom treba propisati da sve agencije i ustanove moraju biti registrirane i ovlaštene za rad kod službe socijalne skrbi ili drugoga nadležnog tijela, te da je nepoštovanje navedenog propisa kažnjivo djelo. Nadležna tijela izdaju ovlaštenja i provode redovite procjene na temelju standardnih kriterija koji svakako moraju uključiti ciljeve agencije ili ustanove, njezino funkcioniranje, odabir i osposobljavanje osoblja, uvjete za pružanje skrbi te financijske resurse i upravljanje.

106 Sve agencije i ustanove trebaju imati pisanu politiku i izjave o načinu postupanja koje su usklađene s ovim

smjernicama, i u kojima se jasno iznose njihovi ciljevi, politike, metode i standardi koji se primjenjuju pri odabiru, praćenju, superviziji i evaluaciji osposobljenih i odgovarajućih neposrednih pružatelja skrbi kako bi se osiguralo ispunjavanje tih ciljeva.

107 Sve agencije i ustanove trebaju izraditi kodeks ponašanja za osoblje, usklađen s ovim smjernicama, koji definira ulogu svakoga stručnog djelatnika, osobito neposrednih pružatelja skrbi, i koji uključuje jasne postupke za prijavljivanje mogućih povreda radne dužnosti od strane bilo kojeg člana osoblja.

108 Načini financiranja skrbi koja se pruža nikad ne smiju biti takvi da potiču nepotrebno zbrinjavanje djeteta ili predug boravak u smještaju koji organizira ili pruža agencija ili ustanova.

109 Potrebno je voditi opsežnu i ažurnu evidenciju o pružanju usluga alternativne skrbi, uključujući detaljnu dokumentaciju o zbrinutoj djeci, osoblju i financijskim transakcijama.

110 Dokumentacija o zbrinutoj djeci treba biti potpuna, ažurirana, povjerljiva i zaštićena, i treba uključivati podatke o njihovoj prijemu i izlasku iz skrbi, te o obliku, sadržaju i pojedinostima smještaja svakog djeteta, zajedno s odgovarajućim osobnim ispravama i ostalim osobnim podacima. Djetetova dokumentacija treba sadržavati i podatke o njegovoj obitelji, kao i izvještaje o redovitim evaluacijama. Dokumentacija treba pratiti dijete tijekom cjelokupnog boravka u sustavu alternativne skrbi i biti otvorena za uvid stručnim osobama zaduženima za trenutačnu skrb o djetetu.

111 Gore spomenuta dokumentacija po potrebi smije biti dostupna djetetu, kao i roditeljima ili skrbnicama, u onoj mjeri u kojoj to dopušta djetetovo pravo na privatnost i tajnost podataka. Potrebno je pružiti odgovarajuću savjetodavnu pomoć prije, tijekom i nakon uvida u dokumentaciju.

112 Sve službe za pružanje alternativne skrbi moraju imati jasnu politiku o čuvanju tajnosti podataka koji se odnose na pojedino dijete, a svi neposredni pružatelji skrbi moraju poznavati tu politiku i poštovati njezine odredbe.

113 Pridržavajući se načela dobre prakse, sve agencije

AGENCIJE, USTANOVE I OSOBLJE KOJE SKRBI O DJECI

Smjernice opisuju regulatorni okvir koji ističe odgovornost države za ovlaštenje, praćenje i odgovornost pružatelja skrbi, ustanova skrbi te pojedinaca koji skrbe o djeci.

© R. Fleischandell

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... osigurava izdavanje ovlaštenja agencijama i ustanovama za pružanje skrbi, uključujući uvjet da moraju predočiti politiku o načinu odabira osoblja, kodeks ponašanja i praćenju njihova rada, o standardima skrbi koja se pruža te postupcima za prijavu povreda radne dužnosti?

... obvezuje pružatelje skrbi da osiguraju vođenje ažurne dokumentacije o djeci i njezinu povjerljivost te omogućuje djeci pristup toj dokumentaciji na njihov zahtjev?

... određuje minimalne uvjete rada zbog osiguravanja odgovarajućih radnih uvjeta, odgovarajuće naknade za rad, a time i motivacije i kontinuiteta rada neposrednih pružatelja skrbi i drugog osoblja?

... utvrđuje kriterije koji osiguravaju da će pružatelji skrbi održavati standarde skrbi poticanjem osobnog razvoja osoba koje skrbe o djeci i pružanjem poduke o relevantnim pitanjima kao što su, na primjer, zakonski propisi za zaštitu djece, prava djeteta, primjerena uporaba tjelesnog sputavanja, problematika razvoja djece i djeca s posebnim potrebama?

RAZLIČITI OBLICI SKRBI

Poštivanje načela nužnosti i prikladnosti te uvjeta da se odluke moraju donositi po mjeri djeteta, od slučaja do slučaja, dovodi nas do rasprave o potrebi za različitim oblicima alternativne skrbi kako bi se osigurala potrebna fleksibilnost u postupanju.

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... donosi anticipativni program za razvoj, poticanje i podršku veće raspoloživosti i korištenja udomiteljske skrbi i drugih oblika skrbi obiteljskog tipa?

... osigurava da razvoj sustava udomiteljske skrbi prati potrebe zajednice te da se, sukladno tome, zbiva u samoj zajednici?

... dopušta relevantno i istinsko dogovaranje s udomiteljima i udomiteljskim organizacijama s ciljem utjecanja na izradu relevantnih politika?

... osigurava da ustanove institucionalne skrbi pružaju prikladnu individualiziranu skrb, u malim skupinama, uz dovoljan broj kvalificiranog osoblja koje održava primjeren standard skrbi?

... predviđa zaštitne mehanizme koji osiguravaju da se institucionalnoj skrbi pribjegava samo kad je to primjereno te zabranjuju pružatelju skrbi da aktivno traži smještaj djece zato što, primjera radi, želi osigurati financiranje za svoju ustanovu?

i ustanove trebale bi sustavno provoditi odgovarajuću i sveobuhvatnu procjenu prikladnosti za rad s djecom svih osoba koje neposredno skrbe o djeci te drugih djelatnika koji dolaze u izravan kontakt s djecom, i to prije zasnivanja radnog odnosa s njima.

114 Uvjeti rada osoba koje neposredno skrbe o djeci u agencijama i ustanovama, uključujući njihovu naknadu za rad, trebaju biti takvi da imaju najpozitivniji mogući učinak na njihovu motivaciju, zadovoljstvo poslom i kontinuitet, a time i njihovu sklonost da svoj posao obavljaju na najprikladniji i najdjelotvorniji način.

115 Svim osobama koje neposredno skrbe o djeci treba osigurati poduku o pravima djece bez roditeljske skrbi te o specifičnoj ranjivosti takve djece u osobito teškim situacijama kao što su hitan smještaj ili zbrinjavanje izvan njihova uobičajenog prebivališta. Ujedno treba osigurati senzibilizaciju na kulturalnu, socijalnu, rodnu i vjersku problematiku. Države također trebaju osigurati adekvatne resurse i kanale za priznavanje takvih stručnih djelatnika u svrhu lakšeg provođenja navedenih odredbi.

116 Cjelokupnom osoblju za pružanje neposredne skrbi, koje zapošljavaju agencije i ustanove, treba osigurati poduku iz načina postupanja u slučajevima problematičnog ponašanja, uključujući tehnike za rješavanje sukoba te postupke za sprečavanje ozljeđivanja i samoozljeđivanja.

117 Agencije i ustanove trebaju osigurati da su osobe za neposrednu skrb o djeci, kad god je to primjereno, spremne raditi s djecom s posebnim potrebama, osobito djecom koja žive s HIV-om/AIDS-om ili drugim kroničnim fizičkim ili psihičkim bolestima, te djecom s fizičkim ili psihičkim invaliditetom.

2. Udomiteljska skrb

118 Nadležno tijelo ili agencija treba osmisлити sustav i relevantnom osoblju osigurati odgovarajuću poduku za procjenu i usklađivanje potreba djeteta sa sposobnostima i resursima potencijalnih udomitelja, te sve uključene strane pripremiti za smještaj djeteta.

119 Na svakoj lokaciji treba odrediti bazu ovlaštenih udomitelja koji djeci mogu pružiti skrb i zaštitu dok isto-

dobno čuvaju djetetove veze s obitelji, zajednicom i kulturnom skupinom.

120 Potrebno je osmisliti posebne usluge pripreme, podrške i savjetodavne pomoći udomiteljima, koje će im u redovitim razmacima biti dostupne prije, tijekom i nakon završetka smještaja.

121 Osobe koje neposredno skrbe o djeci trebaju imati mogućnost izraziti svoje mišljenje i utjecati na politiku u udomiteljskim agencijama i u drugim sustavima koji se bave djecom bez roditeljske skrbi.

122 Potrebno je poticati osnivanje udruga udomitelja koje mogu pružiti važnu međusobnu podršku te pridonijeti razvoju prakse i politike.

C. Institucionalna skrb

123 Ustanove koje pružaju institucionalnu skrb trebaju biti manjeg opsega i ustrojene na temelju prava i potreba djece, u okruženju što je moguće sličnijem obitelji ili omanjoj skupini. Općenito gledajući, trebaju služiti pružanju privremene skrbi i aktivno pridonositi reintegraciji djeteta u obitelj ili, ako to nije moguće, djetetu osigurati stabilnu skrb u okruženju alternativne obitelji, uključujući, po potrebi, i posvajanje ili kafalu po islamskom pravu.

124 Treba poduzeti mjere da u situacijama u kojima je to potrebno i primjereno, dijete kojemu trebaju isključivo zaštita i alternativna skrb biva smješteno odvojeno od djece u kaznenopopravnom sustavu.

125 Nadležno nacionalno ili lokalno tijelo treba provoditi strog postupak odabira kako bi se zajamčilo da će se samo točno određena djeca primati u takve ustanove.

126 Države u okruženjima institucionalne skrbi trebaju osigurati dovoljan broj odgajatelja da svako dijete može dobiti potrebnu pozornost, uz mogućnost uspostavljanja čvršće veze s konkretnim odgajateljem kad je to primjereno. Odgajatelji također trebaju u okruženju skrbi biti raspoređeni na takav način da učinkovito ostvaruju ciljeve i svrhu ustanove te osiguravaju zaštitu djeteta.

127 Zakoni, politike i propisi trebaju zabraniti agencijama, ustanovama ili pojedincima da pozivaju i nagovaraju djecu na smještaj u institucionalnu skrb.

D. Nadzor i praćenje

128 Agencije, ustanove i stručne osobe koje se bave pružanjem skrbi za svoj rad trebaju odgovarati nadležnom javnom tijelu koje bi, među ostalim, trebalo osigurati česte inspekcije sastavljene od najavljenih i nenavljenih posjeta, uz razgovore i promatranje djelatnika i djece.

129 U mjeri u kojoj je moguće i primjereno, inspekcija bi uza svoje ostale funkcije trebala sadržavati i element edukacije i osposobljavanja pružatelja skrbi.

130 Države treba poticati da osiguraju postojanje neovisnog mehanizma praćenja, uzimajući u obzir načela koja se odnose na Status nacionalnih ustanova za promicanje i zaštitu ljudskih prava (Pariška načela). Mehanizam praćenja treba biti lako dostupan djeci, roditeljima i osobama zaduženima za djecu bez roditeljske skrbi. Funkcije mehanizma praćenja trebaju uključivati:

- (a) privatne konzultacije s djecom u svim oblicima alternativne skrbi, posjeti okruženjima u kojima djeca žive i primaju skrb te poduzimanje istraga u svim slučajevima pretpostavljenog kršenja dječjih prava u tim okruženjima, bilo slijedom žalbe ili na vlastitu inicijativu;
- (b) preporučivanje relevantnih politika odgovarajućim tijelima kako bi se poboljšao tretman djece lišene roditeljske skrbi i osiguralo da je taj tretman u skladu s glavnim rezultatima istraživanja vezanih za zaštitu, zdravlje, razvoj i zbrinjavanje djece;
- (c) podnošenje prijedloga i primjedbi vezanih za izradu zakonskih odredbi;
- (d) neovisne priloge procesu izvještavanja sukladno Konvenciji o pravima djeteta, uključujući redovite izvještaje relevantne države stranke o provedbi ovih smjernica Odboru za prava djeteta.

E. Podrška nakon napuštanja skrbi

131 Agencije i ustanove trebaju imati jasnu politiku i provoditi dogovorene postupke vezane za planirani i neplanirani završetak njihova rada s djecom kako bi se

PRIPREMA I PODRŠKA ZA ŽIVOT NAKON NAPUŠTANJA SKRBI

Uzimajući u obzir brojne izazove s kojima se mlade odrasle osobe susreću nakon napuštanja skrbi, Smjernice nude okvir podrške za pripremu za napuštanje skrbi uz kontinuiranu potporu u razdoblju nakon izlaska iz skrbi.

© SOS Archives

DA LI NACIONALNA POLITIKA ...

... predviđa potrebu za pravodobnim planom izlaska iz skrbi, izrađenim u dogovoru s djetetom?

... obvezuje pružatelje skrbi da djeci koja se pripremaju na izlazak iz skrbi osiguraju pristup relevantnoj formalnoj i stručnoj izobrazbi, poduci za stjecanje životnih vještina i ostalim mogućnostima koje pomažu ostvarenju njihovih ambicija za osamostaljenje?

... osigurava dodjelu specifičnih resursa kao što je, na primjer, specijalizirana osoba za pružanje podrške koja će djecu voditi i savjetovati tijekom priprema za napuštanje skrbi i u razdoblju nakon napuštanja skrbi?

... podržava potrebu da okruženja u kojima se zbiva alternativna skrb imaju politiku "otvorenih vrata" prema djeci koja izlaze iz skrbi, tj. mogu li djeca dolaziti u posjete i ostati u kontaktu sa svojim bivšim pružateljima skrbi kao izvor daljnje podrške?

osigurala odgovarajuća podrška nakon napuštanja skrbi i/ili daljnje aktivnosti. Tijekom razdoblja trajanja skrbi, one trebaju sustavno raditi na pripremi djeteta za osamostaljivanje i potpunu integraciju u zajednicu, osobito putem stjecanja socijalnih i životnih vještina koje se njeguju sudjelovanjem u životu lokalne zajednice.

132 Proces prijelaza iz sustava skrbi u fazu primanja podrške nakon napuštanja skrbi treba uzeti u obzir djetetov spol, dob, zrelost i specifične okolnosti te uključiti savjetodavnu pomoć i potporu, osobito poradi izbjegavanja situacija izrabljivanja. Djecu koja izlaze iz sustava skrbi treba poticati da sudjeluju u planiranju svog života nakon napuštanja skrbi. Djeca s posebnim potrebama kao što je invaliditet trebaju se osloniti na odgovarajući sustav podrške koji, među ostalim, osigurava izbjegavanje nepotrebne institucionalizacije. I javni i privatni sektor treba potaknuti da zapošljava djecu iz različitih oblika skrbi, osobito djecu s posebnim potrebama, pri čemu se mogu ponuditi i poticajne mjere.

133 Treba uložiti poseban napor da se svakom djetetu, kad god je moguće, dodijeli specijalizirana osoba koja može olakšati proces osamostaljivanja djeteta nakon napuštanja sustava skrbi.

134 Mjere podrške nakon napuštanja skrbi treba pripremiti što je moguće prije tijekom trajanja smještaja, a u svakom slučaju prije nego što dijete izađe iz sustava skrbi.

135 Mladima koji napuštaju sustav skrbi treba pružiti kontinuirane mogućnosti školovanja i stručne izobrazbe u sklopu stjecanja životnih vještina, kako bi im se pomoglo da postanu financijski samostalni, da sami zarađuju za život.

136 Mladim ljudima koji napuštaju skrb i primaju podršku nakon napuštanja skrbi također treba osigurati pristup socijalnim, pravnim i zdravstvenim uslugama, zajedno s odgovarajućom financijskom potporom.

VIII. PRUŽANJE SKRBI DJECI IZVAN NJIHOVE DRŽAVE PREBIVALIŠTA

A. UPUĆIVANJE DJETETA NA SKRB U INOZEMSTVO

137 Ove smjernice odnose se na sva javna i privatna tijela kao i na sve osobe uključene u upućivanje djeteta na skrb izvan njegove vlastite države prebivališta, neovisno o tome je li riječ o liječenju, privremenom boravku, odmoru ili nekomu drugom razlogu.

138 Relevantne države trebaju osigurati da zaduženo tijelo snosi odgovornost za određivanje konkretnih standarda koje treba ispuniti, osobito kriterija za odabir osoba koje će neposredno pružati skrb u zemlji domaćinu te za kvalitetu skrbi i daljnjih aktivnosti, kao i za superviziju i praćenje provedbe svih takvih aranžmana.

139 U svrhu osiguravanja primjerene međunarodne suradnje i zaštite djece u takvim situacijama, države se pozivaju da ratificiraju Konvenciju ili pristupe Haškoj konvenciji o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, provođenju i suradnji vezano za roditeljsku odgovornost i mjere za zaštitu djece, od 19. listopada 1996.

B. PRUŽANJE SKRBI DJETETU KOJE JE VEĆ U INOZEMSTVU

140 Ove smjernice, kao i druge relevantne međunarodne odredbe, vrijede za sva javna i privatna tijela kao i za sve osobe uključene u organizaciju smještaja djeteta kojemu iz bilo kojeg razloga treba skrb dok ne boravi u svojoj državi prebivališta.

141 Djeca bez pratnje ili odvojena djeca koja su već u inozemstvu moraju uživati jednaku razinu zaštite i skrbi kao i djeca državljanini te zemlje.

142 Pri određivanju odgovarajućeg oblika skrbi, treba u svakom pojedinom slučaju voditi računa o različitostima

DJECA U INOZEMSTVU

Smjernice naglašavaju da djeca izvan države u kojoj uobičajeno borave trebaju uživati jednaku razinu skrbi i zaštite kao i djeca u državi u kojoj trenutno borave.

© C. Martinielli

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... osigurava da su službenici carine i službenici za imigraciju prošli adekvatnu poduku kako bi na potrebe djece izvan njihove zemlje prebivališta mogli odgovoriti s nužnom razinom osjetljivosti?

... predviđa planski sustav upućivanja djeteta između relevantnih i zainteresiranih agencija i odjela, kao što su služba za imigraciju, socijalni rad i policija?

... osigurava imenovanje odgovorne odrasle osobe ili agencije koja će zastupati dijete i pružati mu pomoć tijekom procesa odlučivanja o skrbi i/ili useljenju?

... nastoji osigurati da se djeci izvan njihove zemlje prebivališta pruže primjereni oblici alternativne skrbi koji poštuju djetetovu etničku, kulturalnu i vjersku pripadnost?

... osigurava, diplomatskim ili drugim istražnim kanalima, da su prije povratka djeteta u zemlju podrijetla ili ponovnog spajanja obitelji provedene odgovarajuće procjene rizika?

... predviđa dostatne zaštitne mehanizme kojima se osigurava da su prije pribjegavanja drugim trajnim rješenjima, kao što je posvojenje, iscrpljeni svi napori za povratak djeteta roditeljima, proširenoj obitelji ili drugim uobičajenim pružateljima skrbi?

i specifičnostima djece bez pratnje ili odvojene djece (kao što su etničko i migracijsko podrijetlo ili kulturalna i vjerska različitost).

143 Djecu bez pratnje ili odvojenu djecu, uključujući onu koja su u zemlju ušla nezakonito, u načelu ne treba lišavati slobode samo zbog kršenja bilo kojega zakona koji regulira ulazak i boravak na teritoriju te zemlje.

144 Djecu žrtve trgovine ljudima ne smije se zadržavati u policijskom pritvoru niti kažnjavati zbog njihove prisilne umiješanosti u nezakonite aktivnosti.

145 Čim je dijete bez pratnje identificirano, državama se preporučuje da imenuju skrbnika ili, ako je nužno, organizaciju odgovornu za djetetovu skrb i dobrobit koja će zastupati dijete i pratiti ga tijekom procesa utvrđivanja njegova statusa i donošenja relevantnih odluka.

146 Čim dijete bez pratnje ili odvojeno dijete bude primljeno na skrb, treba poduzeti sve prihvatljive napore da se pronađe njegova obitelj i da se ponovno uspostave obiteljske veze, pod uvjetom da je to u najboljem interesu djeteta i da ne ugrožava uključene strane.

147 Kako bi se omogućilo planiranje budućnosti djeteta bez pratnje ili odvojenog djeteta na način koji najbolje štiti njegova prava, relevantna država i tijela socijalne službe trebaju poduzeti sve prihvatljive napore da pribave dokumentaciju i podatke potrebne za procjenu djetetova rizika, kao i socijalnih i obiteljskih uvjeta u djetetovoj državi prebivališta.

148 Djecu bez pratnje ili odvojenu djecu ne smije se vratiti u njihovu državu prebivališta:

- (a) ako se procjenom rizika i sigurnosti utvrdi da postoji osnovana sumnja da su ugroženi djetetova sigurnost i dobrobit;
- (b) osim ako odgovarajući pružatelj skrbi – roditelj, drugi srodnik, drugi odrasli pružatelj skrbi, vladina agencija ili ovlaštena agencija ili ustanova u zemlji podrijetla – nije prije djetetova povratka pokazao spremnost i sposobnost da preuzme odgovornost za dijete i pruži mu odgovarajuću skrb i zaštitu;
- (c) ako su nadležna tijela procijenila da to iz nekih drugih razloga nije u najboljem interesu djeteta.

149 Imajući na umu gore spomenute ciljeve, treba poticati, jačati i poboljšavati suradnju između država, regija, tijela lokalne uprave i organizacija civilnog društva.

150 Treba predvidjeti učinkovito sudjelovanje konzularnih službi ili, ako to nije moguće, pravnih zastupnika zemlje podrijetla, kad je to u najboljem interesu djeteta i ne ugrožava dijete ili njegovu obitelj.

151 Strane odgovorne za dobrobit djeteta bez pratnje ili odvojeno dijete trebaju omogućiti redovitu komunikaciju između djeteta i njegove obitelji, osim u slučaju da se to protivi djetetovim željama ili dokazano nije u djetetovu interesu.

152 Smještaj u svrhu posvojenja ili kafale po islamskom pravu ne smije se smatrati primjerenom početnom opcijom za dijete bez pratnje ili odvojeno dijete. Države se pozivaju da tu opciju uzmu u razmatranje tek nakon što se iscrpe svi napore da se utvrdi lokacija djetetovih roditelja, proširene obitelji ili uobičajenih pružatelja skrbi.

IX. SKRB U IZVANREDNIM SITUACIJAMA

A. PRIMJENA SMJERNICA

153 Ove se smjernice primjenjuju i u izvanrednim situacijama do kojih je došlo zbog prirodnih katastrofa ili katastrofa koje je izazvao čovjek, uključujući međunarodne i lokalne oružane sukobe te stranu okupaciju. Pojedinci i organizacije koje žele raditi za dobro djece bez roditeljske skrbi u izvanrednim situacijama posebno se pozivaju da djeluju u skladu s ovim smjernicama.

154 U navedenim okolnostima, zainteresirana država ili de facto vlast u regiji, međunarodna zajednica i sve lokalne, nacionalne, strane i međunarodne agencije koje pružaju ili namjeravaju pružati usluge za djecu, u prvom redu trebaju:

- (a) osigurati da sva tijela i osobe uključene u poduzimanje mjera za pomoć djeci bez pratnje ili odvojenoj djeci

imaju dostatno iskustvo, poduku, resurse i opremu da to učine na odgovarajući način;

- (b) razvijati, u skladu s potrebama, sustav privremene i dugoročne skrbi obiteljskog tipa;
- (c) uporabiti institucionalnu skrb samo kao privremenu mjeru dok ne dođe do razvoja sustava skrbi obiteljskog tipa;
- (d) zabraniti osnivanje novih ustanova za institucionalnu skrb, ustrojenih da istodobno pružaju skrb velikom broju djece, trajno ili dugoročno;
- (e) spriječiti raseljavanje djece u druge zemlje, osim u okolnostima koje se opisuju u stavku 160. niže u tekstu;
- (f) uvesti obvezu suradnje u procesima pronalaženja članova obitelji i obiteljske reintegracije.

Prevenција odvajanja

155 Organizacije i organi vlasti trebaju poduzeti sve moguće mjere da spriječe odvajanje djece od njihovih roditelja ili primarnih pružatelja skrbi, osim ako je to u najboljem interesu djeteta, te osigurati da svojim postupcima ne potaknu nenamjerno razdvajanje obitelji pružanjem usluga i beneficija samo djeci, a ne i njihovim obiteljima.

156 Odvajanja koja iniciraju roditelji djeteta ili drugi primarni pružatelji skrbi treba spriječiti tako što će se:

- (a) osigurati da sva kućanstva imaju pristup osnovnim prehrambenim namirnicama, lijekovima i drugim uslugama, uključujući školovanje;
- (b) ograničiti razvoj institucionalnih oblika skrbi, a uporabu postojećih svesti na situacije u kojima je to apsolutno neophodno.

B. OBLICI SKRBI

157 Zajednice treba poticati da imaju aktivnu ulogu u praćenju i poduzimanju mjera za suzbijanje problema skrbi i zaštite s kojima se djeca suočavaju u svom lokalnom kontekstu.

158 Treba poticati pružanje skrbi u djetetovoj vlastitoj zajednici, uključujući udomljavanje, jer se tako osigurava kontinuitet u socijalizaciji i razvoju.

DJECA U IZVANREDNIM SITUACIJAMA

Smjernice treba primjenjivati u svim izvanrednim situacijama, uz naglasak na tome da je primarni cilj, prije pribjegavanja bilo kojemu drugom trajnom rješenju, pronaći djecu i vratiti ih u njihove obitelji.

© Katerina Ilievska

DA LI NACIONALNA POLITIKA...

... zahtijeva da lokalne i međunarodne agencije koje pružaju pomoć u izvanrednim situacijama imaju jasne politike vezane za pružanje holističke podrške obiteljima i zajednicama te nužne mjere skrbi i zaštite djece?

... jamči nadzor države prilikom registracije djece razdvojene od svojih obitelji, pazeći pritom da prikupljeni podaci ostanu povjerljivi, zaštićeni i namijenjeni prvenstveno omogućivanju ponovnog spajanja obitelji?

... osigurava razvoj odgovarajućih oblika skrbi u lokalnoj zajednici koji, ovisno o individualnom slučaju, mogu ispuniti različite potrebe djece za koje ponovno spajanje obitelji nije moguće?

... predviđa dostatne zaštitne mehanizme kojima se osigurava da su prije pribjegavanja drugim trajnim rješenjima, kao što je posvojenje, iscrpljeni svi napori za ponovno spajanje djece s njihovim obiteljima?

159 Djeca bez pratnje ili odvojena djeca mogu biti izložena povišenom riziku od zlostavljanja i izrabljivanja, pa se poradi njihove zaštite osobama koje im neposredno pružaju skrb trebaju osigurati mjere praćenja i konkretne podrške.

160 Djecu u izvanrednim situacijama ne treba seliti izvan njihove države prebivališta zbog smještaja u sustav alternativne skrbi, osim privremeno, ako za to postoji opravdan zdravstveni, medicinski ili sigurnosni razlog. U takvim slučajevima djecu treba smjestiti što je moguće bliže njihovu domu, uz pratnju roditelja ili pružatelja skrbi kojeg dijete poznaje i jasan plan povratka.

161 Ako se ispostavi da se reintegracija obitelji ne može provesti u odgovarajućem roku ili se procijeni da se to protivi najboljim interesima djeteta, treba predvidjeti stabilna i definitivna rješenja, kao što su kafala po islamskom pravu te posvojenje; ako je to nemoguće, treba razmotriti druga dugoročna rješenja, kao što su udomljavanje ili prikladna skrb u institucionalnom okruženju, uključujući grupne domove i druge oblike organiziranog stanovanja pod nadzorom.

C. PRONALAZENJE ČLANOVA OBITELJI I OBITELJSKA REINTEGRACIJA

162 Identifikacija, prijava i dokumentacija djece bez pratnje ili odvojene djece prioritet su u svim izvanrednim situacijama i trebaju se provesti što je moguće brže.

163 Aktivnosti prijave trebaju provoditi ili neposredno nadzirati državne vlasti i za to izričito ovlaštena tijela koja snose odgovornost za takve zadaće i imaju s njima iskustva.

164 Treba poštovati povjerljivu prirodu prikupljenih podataka i uvesti sustave za sigurno prosljeđivanje i pohranu takvih podataka. Podaci se smiju razmjenjivati isključivo između ovlaštenih agencija u svrhu pronalazanja članova obitelji, obiteljske reintegracije i pružanja skrbi.

165 Sve strane uključene u pronalazanje članova obitelji ili primarnih zakonskih ili uobičajenih pružatelja skrbi trebaju djelovati unutar koordiniranog sustava u kojemu

se, kad god je to moguće, rabe standardizirani formulari i međusobno kompatibilni postupci. Također je potrebno osigurati da djeca i ostale uključene strane ne budu ugrožene njihovim postupcima.

166 Valjanost odnosa i potvrda spremnosti djeteta i članova obitelji na ponovno spajanje mora se verificirati za svako pojedino dijete. Ne smije se poduzeti nijedna mjera koja bi mogla narušiti moguću reintegraciju obitelji, kao što je posvojenje, promjena imena ili preseljenje u mjesta daleko od moguće lokacije obitelji, dok se ne iscrpe svi naponi pronalazanja članova obitelji.

167 Potrebno je izraditi odgovarajuću dokumentaciju o svakom smještaju djeteta i pohraniti ju na sigurno, kako bi se u budućnosti olakšalo ponovno spajanje obitelji.

KORISNI LINKOVI

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (United Nations Convention on the Rights of the Child – UNCRC):

- Potpuni tekst konvencije na engleskom: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>
- Inačica za djecu na engleskom: http://www.unicef.org/voy/media/rights_leaflet.pdf
- Nadite inačicu na svom jeziku: http://www.unicef.org/voy/explore/rights/explore_2781.html

Afrička povelja o pravima i dobrobiti djeteta - <http://www.africa-union.org/child/home.htm>

Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 o pravima djece u institucionalnoj skrbi <http://www.coe.int/familypolicy> (odaberite “Children in residential institutions”; dostupne su inačice na engleskom, ruskom, grčkom, poljskom, estonskom i srpskom jeziku)

Quality4Children Standards (Q4C) - <http://www.quality4children.info>

Vijeće Europe i SOS Kinderdorf International: “Djeca i mladi u sustavu skrbi izvan vlastite obitelji – Upoznajte svoja prava”

– letak na engleskom- http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/News/enfants%20institution/text%20flyer_en.asp

– letak i brošura na hrvatskom: http://www.sos-dsh.hr/hr/zagovaranje_dokumenti.aspx

SOS Kinderdorf International - <http://www.sos-childrensvillages.org>

SOS Dječje selo Hrvatska - <http://www.sos-dsh.hr>

International Social Service - <http://www.iss-ssi.org/>

Nevladina skupina za Konvenciju o pravima djeteta - <http://www.childrightsnet.org/>

Child’s Rights Information Network (CRIN) - <http://www.crin.org>

Better Care Network - <http://crin.org/bcn/>

United Nations Children’s Fund (UNICEF) - <http://www.unicef.org>

UNICEF Hrvatska - <http://www.unicef.hr>

Better Care Network & UNICEF: Manual for the Measurement of Indicators for Children in Formal Care (Priručnik za mjerenje pokazatelja za djecu u formalnoj skrbi): <http://www.crin.org/BCN/details.asp?id=19618&themeID=1001&topicID=1011>

Europska mreža pravobranitelja za djecu - <http://crin.org/enoc/members/index.asp>

Republika Hrvatska – Pravobranitelj za djecu - <http://www.dijete.hr>

Republika Hrvatska – Pravobranitelj za osobe s invaliditetom - <http://www.posi.hr>

IMPRESUM

IZDAVAČ:
SOS Kinderdorf International
Programme Development
Hermann-Gmeiner-Strasse 51
6020 Innsbruck, Austrija
Tel.: +43/1/310 23 98
Fax: +43/1/3 10 23 98 20
E-mail: lao@sos-kd.org
www.sos-childrensvillages.org

ZA SADRŽAJ ODGOVARA: Christian
Posch
GRAFIČKO OBLIKOVANJE: SOS
Kinderdorf International

Ujedinjeni narodi ustupaju pravo pre-
tiska Opće skupštine (A/RES/64/142)
bez naknade. Dopuštenje se daje za
neisključiva prava tiskanja na engles-
kom jeziku, uz navođenje izvora. Ko-
mercijalna se uporaba zabranjuje.
Datum objavljivanja: Studeni 2009.

HRVATSKO IZDANJE
IZDAVAČ: SOS Dječje selo Hrvatska
PRIJEVOD: Dubravka Petrović
LEKTURA: Anđelka Zdjelar Paunović
GRAFIČKO OBLIKOVANJE: Tiskara
Reprint d.o.o.
Tiskano u Hrvatskoj, ožujak 2011.
ISBN 978-953-97380-4-2
CIP zapis dostupan u računalnome
katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem
759697.

**SOS CHILDREN'S
VILLAGES**
A loving home for every child

**SOS DJEČJE
SELO**
HRVATSKA

